

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

- 1.1 ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
- 1.2 องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
- 1.3 ความสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
- 1.4 การนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาปฏิบัติในโรงเรียน
- 1.5 มาตรฐานวิชาชีพครู

2. ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

- 2.1 การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 2.2 หลักการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 2.3 ลักษณะสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21
- 2.4 กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 2.5 องค์ประกอบของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยต่างประเทศ
- 3.2 งานวิจัยในประเทศ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ที่เน้นการศึกษาและนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศที่ให้ความหมายไว้ จำนวน 17 ความหมาย แล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายแต่ละความหมาย สามารถจัดกลุ่มของความหมายที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ให้ความหมายในลักษณะที่เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน จำนวน 9 ความหมาย ดังนี้

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา (2554 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า การรวมตัวกันของครู ผู้บริหารสถานศึกษา นักการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างร่วมมือพลังกันเรียนรู้ต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนแต่ละคนและทุก ๆ คน เจริญก้าวหน้าอย่างเต็มศักยภาพตรงตามความสนใจและครบมาตรฐานหลักสูตร รวมทั้งครูและผู้บริหารทุกคนในสถานศึกษาได้เพิ่มความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพไปพร้อม ๆ กัน

วิจารณ์ พานิช (2555 : 139) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การรวมตัวกันของครูในโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยที่ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารการศึกษาระดับประเทศ เข้าร่วมจัดระบบสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของศิษย์อย่างเป็นวงจรไม่รู้จบ นั่นคือการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement : CQI) เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักการศึกษาทำงานร่วมกันในวงจรของการทำงาน มีการตั้งคำถาม และการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อบรรลุผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของนักเรียน โดยมีความเชื่อว่าหัวใจของการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้นอยู่ที่การเรียนรู้ที่ฝังอยู่ในการทำงานของครูและนักการศึกษา

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2557 : 1) ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า การรวมตัวกันของครูเพื่อร่วมกันจัดการความรู้โดยมีเป้าหมายร่วมกัน ที่ส่งผลต่อศิษย์ทำให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดีขึ้น และส่งผลต่อตัวครูเองให้เก่งขึ้นมีความสุขและมีความก้าวหน้า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงเป็นกลไกหรือกระบวนการที่ช่วยสนับสนุนให้ครูสร้างองค์ความรู้และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ชนิดรู้จริง (Mastery) รวมถึงการปรับเปลี่ยนให้ครูทำหน้าที่ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) หรือครูฝึก (Coach) และปรับห้องเรียนจากห้องสอน (Classroom) มาเป็นห้องเรียนรู้ เพราะในเวลาเรียนส่วนใหญ่ นักเรียนจะเรียนเป็นกลุ่มและทำงานร่วมกัน เปลี่ยนจากเน้นการเรียนของปัจเจก (Individual Learning) มาเป็นเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม (Team Learning) เปลี่ยนจากการเรียนแบบเน้นการแข่งขันมาเป็นเน้นความร่วมมือหรือช่วยเหลือแบ่งปัน ครูเปลี่ยนจากการบอกเนื้อหาสาระมาเป็นทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความท้าทาย ความสนุกในการเรียนรู้ให้แก่เด็ก

วรลักษณ์ ชูกำเนิด (2557 : 95) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การรวมตัวร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำและเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักศึกษายบนพื้นฐานนวัตกรรม

ความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมายและภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกัน แบบทีมเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารดูแลสนับสนุนสู่การเรียนรู้

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2558 : 51) ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า การรวมตัว รวมใจ รวมพลัง ร่วมมือกันของครู ผู้บริหารและนักการศึกษาในโรงเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

คูโฟรี (DuFour. 2007 : 150) ได้ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีเป้าหมายเดียวกัน และมีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นที่แต่ละคนให้ความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการสืบเสาะแสวงหาความรู้ และพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง

เซอร์จิโอวานนิ (Sergiovanni. 1998 : 61) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่สมาชิกทุกคนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู ปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน และพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน

สตอลล์ และคณะ (Stoll and et al. 2006 : 229) ได้ให้ความหมายชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร ครู และผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ระยะเวลาถึงแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูแบบครูมืออาชีพ เพื่อนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลสูงสุดของนักเรียน

สตอลล์ และหลุยส์ (Stoll and Louis. 2007 : 214) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง กลุ่มของครูที่มาร่วมกันทำงานและวางเป้าหมายร่วมกันเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งมีการสะท้อนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งเน้นและส่งเสริมพัฒนาการและการเจริญเติบโตทางวิชาชีพ

จากความหมายของนักการศึกษาและนักวิชาการกลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เป็นความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องระยะยาว ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ทางวิชาชีพครู สร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และนำไปใช้พัฒนาคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้จริงอย่างเต็มศักยภาพ โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด รวมทั้งพัฒนาภาวะผู้นำของครูให้เป็นผู้ร่วมกันในการปฏิบัติงานอย่างครูมืออาชีพ โดยมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

กลุ่มที่ 2 ให้ความหมายในลักษณะที่เป็นกลยุทธ์หรือเครื่องมือในการพัฒนาครู จำนวน 8 ความหมาย ดังนี้

วรลักษณ์ ชูกำเนิด (2557 : 93-102) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง กลยุทธ์ในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ที่มีความสำคัญโดยนำแนวทางของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยเฉพาะช่วงแห่งการปฏิรูปการศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูและนักการศึกษา

พรอัญชลี พุกชาญคำ (2560 : 12) ได้ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกัน เพื่อทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกันวางเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนและตรวจสอบ สะท้อนการปฏิบัติงานทั้งในส่วน บุคคล และผลที่เกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ การทำงานร่วมกัน การร่วมมือร่วมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา (2554 : 2) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ผ่านบทเรียน (Lesson Study) ที่ช่วยให้ครูรู้และเข้าใจศักยภาพของตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ชัดเจนเป็น กระบวนการที่เกิดในห้องเรียนคุณภาพ ประกอบด้วย การมีแผนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้วินัยเชิงบวก การวัดและประเมินผลรอบด้าน ภายใต้ กระบวนการสอนแนะ (Coaching) และกระบวนการเป็นที่เลี้ยง (Mentoring)

วิจารณ์ พานิช (2559 : 27) ได้ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า เครื่องมือที่จะช่วยนำไปสู่การตั้งโจทย์และทำวิจัยในชั้นเรียนที่ทรงพลัง สร้างสรรค์ ช่วยในการออกแบบวิธีการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยและการสังเคราะห์ออกมา เป็นความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับบริบทความเป็นจริงของสังคมไทยของวงการศึกษไทย คือจะเป็น ผลการวิจัยในชั้นเรียนที่ไม่ใช่จำกัดอยู่เฉพาะข้อมูลในชั้นเรียนเท่านั้น แต่จะเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริงของ ผู้คน ที่เป็นบริบทของการเรียนรู้ของนักเรียน

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2558 : 334) ได้ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ ไว้ว่า นวัตกรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการ เรียนรู้และคุณภาพของผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมมือกัน ช่วยเหลือสนับสนุน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

แฮร์ริส และ โจนส์ (Harris and Jones. 2010 : 36) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง แนวทางในการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพและเป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงระบบ การบริหารและคุณภาพของสถานศึกษาได้อย่างน่าเชื่อถือ เพราะมีพื้นฐานมาจากความเชื่อที่ว่า ครูมีความรู้และประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมานานจากการทำงานร่วมกัน

คูโฟร์ (DuFour. 2004 : 8) ที่ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า กระบวนการอย่างเป็นระบบที่ใช้ในการทำงานร่วมกันเพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการ เรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน รวมทั้งวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันเป็นทีมของครู เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้กระบวนการใน การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของครูจะช่วยส่งเสริมศักยภาพความเป็นผู้นำของครูให้สูงขึ้น

ฮอร์ด (Hord. 2004 : 21) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง วิธีการทำงานของ บุคลากรในองค์กรที่มาร่วมตัวกัน โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือ การเรียนรู้ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร ที่ให้ประสิทธิผลสูงกว่าการที่ครูทำงานร่วมกันแบบร่วมมือร่วมใจหรือทำงานร่วมกันเป็นทีม

จากความหมายของนักการศึกษาและนักวิชาการ กลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เป็น ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้ นวัตกรรมปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมโรงเรียน ให้ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน และใช้กระบวนการพัฒนาคุณภาพครูอย่างต่อเนื่องเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ครูรู้และเข้าใจ ศักยภาพของตนเอง ส่งเสริมศักยภาพการเป็นผู้นำของครู สามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางการ ดำเนินการร่วมกันอย่างกัลยาณมิตรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนของการจัดการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุปชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการ การศึกษาของโรงเรียน โดยใช้นวัตกรรมปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมโรงเรียนให้ผู้บริหาร ครู และ บุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร ต่อเนื่องระยะยาว และใช้กระบวนการพัฒนาคุณภาพครูด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างองค์ ความรู้ทางวิชาชีพครู สร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และนำไปใช้พัฒนาคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้จริงเต็มศักยภาพ โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพภาวะผู้นำของครูให้ครูทุกคนเป็นผู้นำร่วมกันในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ และเข้าใจ ศักยภาพของตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินการร่วมกันให้บรรลุเป้าหมาย ของการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจากนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านนำเสนอ ดังนี้

ศุรพล ธรรมรัมย์ดีและคณะ (2553 : 14) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ
2. ชุมชนกัลยาณมิตร
3. โครงสร้างสนับสนุนชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2554 : ออนไลน์) ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบในการทำให้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูประสบผลสำเร็จไว้ 6 ประการ คือ

1. วิสัยทัศน์ โดยจะต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ โปร่งใส ความสามารถในการบริหารจัดการ การประสานงาน และการกระตุ้นให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
2. ความร่วมมือ คือ สมาชิกที่มีคุณภาพและมีจิตสำนึกเพื่อส่วนร่วม เข้ามาร่วมคิดร่วมดำเนินการร่วมรับผิดชอบในทุกกระบวนการ

3. กระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ก็จะต้องมีการเรียนรู้ เพื่อใช้แก้ไขปัญหาและการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งต้องมีการถ่ายทอดความรู้ระหว่างชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

4. สมรรถนะและศักยภาพความพร้อม ก็จะต้องมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาสมรรถนะและทักษะความพร้อม ใช้ความรู้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เกิดกรรมวิธีการหรือสิ่งใหม่ ๆ หรือพัฒนาให้ดีกว่าเดิม

5. การจัดการความรู้ คือต้องมีระบบการเก็บความรู้ทั้งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและความรู้ภายนอกชุมชนอย่างเป็นระบบ และเข้าใจง่าย รวมทั้งต้องรู้จักสร้างและนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

6. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและนอกชุมชนคือต้องมีความร่วมมือในหลาย ๆ ด้าน เช่น ทุน กิจกรรม วิชาการ มีการจัดการกลุ่มและเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพให้เกิดการพัฒนาอย่างเชื่อมโยง ประสานเกี่ยวเนื่อง ครอบคลุมในทุกบริบท เพื่อนำมาใช้ในการจัดการความรู้

สุภาพ ยืนคำพะเนาวิ (2555 : ออนไลน์) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการคิด โรงเรียนสองนครพิทยาคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1. โครงสร้างและสิ่งสนับสนุนประกอบด้วย ด้านเวลา สิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจ และการนับถือ

2. ค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ประกอบด้วย ค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนและเพื่อการทำงานร่วมกันของบุคลากร

3. การเรียนรู้ร่วมกันและการประยุกต์ความรู้เพื่อประโยชน์ของนักเรียน ประกอบด้วย การเรียนรู้ร่วมกัน การประยุกต์ความรู้เพื่อประโยชน์ของนักเรียน

4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดี และการสะท้อนผลการปฏิบัติ

5. การร่วมมือ ประกอบด้วย การเรียนรู้ของนักเรียน และความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

6. เป้าหมาย ประกอบด้วย ครูมืออาชีพ ผลการเรียนรู้ของนักเรียน และการจัดการเรียนรู้ ด้านทักษะการคิด 3 ระดับ คือ ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง

วิจารณ์ พานิช (2555 : 139) สรุปลักษณะของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนมีหลากหลายองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. เน้นการเรียนรู้

2. มีวัฒนธรรมร่วมมือกันเพื่อการเรียนรู้ของทุกฝ่าย

3. ร่วมกันตั้งคำถามต่อวิธีการที่ดี และตั้งคำถามต่อสภาพปัจจุบัน

4. เน้นการลงมือทำ

5. มุ่งพัฒนาต่อเนื่อง

6. เน้นที่ผล (หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของศิษย์)

ศักดิ์ชัย ภูเจริญ (2556 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ 4 ประการดังนี้

1. วิสัยทัศน์ ความเชื่อ และค่านิยม (Vision Beliefs and Values) การมีวิสัยทัศน์ ความเชื่อ และค่านิยมร่วมกัน นับว่าเป็นหลักพื้นฐานสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ต่าง ๆ ที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยมุ่งเน้นไปที่ความต้องการจำเป็นสำหรับชุมชนในโรงเรียนเพื่อพัฒนาความรู้สึกลงในการเป็นส่วนหนึ่งและมีร่วมกันในวัตถุประสงค์และเป้าหมายทางการศึกษาที่สำคัญของโรงเรียน

2. ความเป็นผู้นำ (Leadership) และการชี้นำ (Leading) การสร้างภาวะผู้นำในชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพนั้น ควรมุ่งเน้นให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำร่วมกัน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม และสนับสนุนทั้งความคิดและการดำเนินงาน มีการพูดคุยระหว่างกันถึงเป้าหมายและ

วิสัยทัศน์ที่มีร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้การพัฒนาวิชาชีพครูเป็นวัฒนธรรมของโรงเรียน มีการบริหารความขัดแย้งภายในโรงเรียน และมีการเรียนรู้เป็นกลุ่มทั้งโรงเรียน

3. สิ่งแวดล้อมเชิงบวก (Positive Environment) ในการดำเนินงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้ประสบความสำเร็จนั้นจะมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการ เช่น เวลาที่จะพบและหารือเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน วิธีการที่ครูผู้สอนปฏิบัติ และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียน และโครงสร้างของโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ต้องจัดให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกันในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

4. การปฏิบัติส่วนบุคคล (Personal Practice) ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะมีความรู้ความสามารถของบุคคลที่หลากหลายและแตกต่างกัน ในการรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้จึงต้องอาศัยศักยภาพที่แตกต่างกันของแต่ละคน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

วิจารณ์ พานิช (2556 : 51 - 56) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Community : PLC) ประกอบด้วย

1. ผู้นำมีวิสัยทัศน์
 2. การกำหนดเป้าหมาย
 3. ความเชื่อและค่านิยม
 4. แนวปฏิบัติ
 5. การสนับสนุน เช่น การสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การละลายพฤติกรรม การส่งเสริมความสุข การฉลองความสำเร็จ
 6. เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อทำให้ความเป็นชุมชนแน่นแฟ้นขึ้น เช่น Facebook
 7. การสร้างทีม โดยทำให้ทุกคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกและมีความเข้มแข็ง
 8. การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด (2557 : 60) ให้ทรรศนะไว้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1. วิสัยทัศน์ร่วม (Share Vision) เป็นการมองภาพทิศทางการที่จะเกิดขึ้นจริงในอนาคตร่วมกัน โดยอาศัยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยต่าง ๆ โดยเริ่มจากผู้นำหรือกลุ่มผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทำหน้าที่เหนี่ยวนำให้ผู้ร่วมงานเห็นวิสัยทัศน์นั้นร่วมกัน นำมาสู่ความชัดเจนในการตั้งเป้าหมาย หรือ วัตถุประสงค์ร่วม (Shared Purpose) จนเกิดเป็นพลังของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. ทีม เป็นการร่วมแรงร่วมใจของทุกคนในชุมชน โดยพัฒนามาจากกลุ่มที่ทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ด้วยความสมัครใจ เพื่อให้บรรลุผล บนพื้นฐานการคิดและการรับผิดชอบร่วมกัน

3. ภาวะผู้นำร่วม มี 2 ลักษณะสำคัญ คือภาวะผู้นำในฐานะผู้สร้างให้เกิดการนำร่วม และภาวะผู้นำร่วมกันหรือการเป็นผู้นำร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

4. การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (Learning and Professional Development) มีจุดเน้นสำคัญ 2 ด้าน คือการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ และการเรียนรู้เพื่อจิตวิญญาณความเป็นครู

5. ชุมชนกัลยาณมิตร คือ คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน

6. โครงสร้าง คือ มีโครงสร้างที่สนับสนุน มีการบริหารจัดการที่เอื้อต่อชุมชนให้สามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก บรรลุตามวัตถุประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2560 : 26-30) กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ดังนี้ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในระดับสถานศึกษาหรือ ระดับผู้ประกอบการวิชาชีพมีองค์ประกอบที่มาจากกรรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์จากเอกสารทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จำแนกได้ 6 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) วิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพเป้าหมาย ทิศทางเส้นทาง และสิ่งที่จะเกิดขึ้นจริง เป็นเสมือนเข็มทิศในการขับเคลื่อน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีทิศทางร่วมกัน โดยมีวิสัยทัศน์เชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน คือ พัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นภาพความสำเร็จที่มุ่งหวังในการนำทางร่วมกัน อาจเป็นการมองเริ่มจากผู้นำหรือกลุ่มผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทำหน้าที่เหนี่ยวนำให้ผู้ร่วมงานเห็นวิสัยทัศน์นั้นร่วมกัน หรือการมองเห็นจากแต่ละปัจเจกที่มีวิสัยทัศน์เห็นในสิ่งเดียวกัน วิสัยทัศน์ร่วมมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1.1 การร่วมสร้างวิสัยทัศน์ (Shared Vision) ร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์และร่วมกันกำหนดทิศทางในการทำงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปทางเดียวกัน

1.2 ภารกิจร่วม (Shared Mission) เป็นพันธกิจแนวทางการปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายร่วม รวมถึงการเรียนรู้ของครูในทุก ๆ ภารกิจ สิ่งสำคัญคือการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญโดยเริ่มจากความรับผิดชอบในการพัฒนาวิชาชีพเพื่อศิษย์ร่วมกันของครู

1.3 เป้าหมายร่วม (Shared Goals) เป็นทั้งเป้าหมายปลายทาง ระหว่างทาง และเป้าหมายชีวิตของสมาชิกแต่ละคนที่สัมพันธ์กันกับเป้าหมายร่วมของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นความเชื่อมโยงให้เห็นถึงทิศทางและเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะเป้าหมายสำคัญคือพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

1.4 คุณค่าร่วม (Shared Values) เป็นการเห็นทั้งภาพเป้าหมาย และที่สำคัญเมื่อเห็นภาพความเชื่อมโยงแล้ว ภาพดังกล่าวมีอิทธิพลกับการตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและของงานจนเชื่อมโยงเป็นความหมายของงานที่เกิดจากการตระหนักรู้ของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจนเกิดเป็นพันธะสัญญาร่วมกัน หลอมรวมเป็นคุณค่าร่วม ซึ่งเป็นขุมพลังสำคัญที่จะเกิดพลังในการไหลร่วมกันทำงานในเชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน

สรุปได้ว่า วิสัยทัศน์ร่วม หมายถึง การมองเห็นภาพเป็นเป้าหมาย ทิศทาง คุณค่าของงาน และการร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจร่วมกัน มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน และตระหนักถึงคุณค่าร่วมกัน และกำหนดทิศทางในการทำงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปด้วยกัน

2. ร่วมแรงร่วมใจและร่วมมือ (Collaborative Teamwork) ทีมร่วมแรงร่วมใจเป็นการพัฒนามาจากกลุ่มที่ทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ลักษณะการทำงานร่วมกันแบบมีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และพันธกิจร่วมกัน รวมกันด้วยใจจนเกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุผลที่เป็นการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้ของทีม และการเรียนรู้ของครูบนพื้นฐานงานที่มีลักษณะการคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ความเข้าใจร่วมกัน ข้อตกลงร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน แนวปฏิบัติร่วมกัน การประเมินผลร่วมกัน และการรับผิดชอบร่วมกันจากสถานการณ์จริงที่ถือเป็นโจทย์ร่วม ให้เห็นและรู้เหตุปัจจัย กลไกในการทำงานซึ่งกันและกันแบบละวางตัวตนให้มากที่สุด (There's no I in team) จนเห็นและรู้ความสามารถของแต่ละคนร่วมกัน เห็นและรับรู้ถึงความรู้สึกร่วมกัน ในการทำงานจนเกิดประสบการณ์หรือความสามารถในการทำงานและพลังในการร่วมเรียนรู้ ร่วมพัฒนาบนพื้นฐานของพันธะร่วมกันที่เน้นความสมัครใจ และการสื่อสารที่มีคุณภาพบนพื้นฐานการรับฟังและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การที่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเน้นการขับเคลื่อนด้วยการทำงานแบบทีมร่วมแรงร่วมใจที่ลงมือทำและเรียนรู้ไปด้วยกัน ด้วยใจอย่างสร้างสรรค์ต่อเนื่องมีลักษณะพิเศษของการรวมตัวที่เหนียวแน่นจากภายในคือการเป็นกัลยาณมิตร ทำให้เกิดทีมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอยู่ร่วมกันด้วยความสัมพันธ์ที่ต่างช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแลซึ่งกันและกันจึงทำให้การทำงานเต็มไปด้วยบรรยากาศที่มีความสุขไม่โดดเดี่ยว ซึ่งรูปแบบของทีมจะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับเป้าประสงค์และพันธกิจในการดำเนินการของชุมชนการเรียนรู้ เช่น ทีมร่วมสอน ทีมเรียนรู้ และกลุ่มเรียนรู้ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ร่วมแรงร่วมใจและร่วมมือ หมายถึง ทีมงานที่ทำงานและเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ มีบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย และเป็นกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจร่วมกัน มีการร่วมกันคิด วางแผน มีการพัฒนาทีมงานบนพื้นฐานของพันธะร่วมกันที่เน้นความสมัครใจ

3. ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) ภาวะผู้นำร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีนัยสำคัญ ของภาวะผู้นำร่วม 2 ลักษณะที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำผู้สร้างให้เกิดการนำร่วม และภาวะผู้นำร่วมกัน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ภาวะผู้นำสร้างให้เกิดการนำร่วมเป็นผู้นำที่สามารถทำให้สมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งตนเองและวิชาชีพจนสมาชิกเกิดภาวะผู้นำในตนเองและเป็นผู้นำร่วมขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้ โดยมีผลมาจากการเสริมพลังอำนาจจากผู้นำทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะการเป็นผู้นำที่เริ่มจากตนเองก่อนด้วยการลงมือทำงานอย่างตระหนักรู้และใส่ใจ ให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานทุก ๆ คนจนเป็นแบบที่มีพลังเหนี่ยวนำให้ผู้ร่วมงานมีแรงบันดาลใจและมีความสุขกับการทำงานด้วยกันอย่างวิสัยทัศน์ร่วม รวมถึงการนำแบบไม่นำโดยทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและเปิดโอกาสให้สมาชิกเติบโตด้วยการสร้างความเป็นผู้ร่วม ผู้นำที่จะสามารถสร้างให้เกิดการนำร่วมดังกล่าวควรมีคุณลักษณะสำคัญ ดังนี้ มีความสามารถในการลงมือทำงานร่วมกัน การเข้าไปอยู่ในความรู้สึกของผู้อื่นได้ การตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา การคอยดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การโค้ชผู้ร่วมงานได้ การสร้างมโนทัศน์ การมีวิสัยทัศน์การมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทต่อการเติบโตของผู้อื่น เป็นต้น

3.2 ภาวะผู้นำร่วมกัน เป็นผู้นำร่วมกันของสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการกระจายอำนาจ เพิ่มพลังอำนาจซึ่งกันและกันให้สมาชิกมีภาวะผู้นำเพิ่มขึ้นจนเกิดเป็นผู้นำร่วมของครูในการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มุ่งการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยยึดหลักแนวทางบริหารจัดการร่วม การสนับสนุน การกระจายอำนาจ การสร้างแรงบันดาลใจของครู โดยครูเป็นผู้ลงมือกระทำหรือครูทำหน้าที่เป็นประธานเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ไม่ใช่กรรมหรือผู้ถูกกระทำ ซึ่งผู้นำร่วมจะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อมีบรรยากาศส่งเสริมให้ครูสามารถแสดงออกด้วยความเต็มใจ อิสระปราศจากอำนาจครอบงำที่ขาดความเคารพในวิชาชีพแต่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นั่นคืออำนาจทางวิชาชีพเป็นอำนาจเชิงคุณธรรมที่มีข้อปฏิบัติที่มาจากเกณฑ์และมาตรฐานที่เห็นพ้องตรงกันหรือกำหนดร่วมกันเพื่อยึดถือเป็นแนวทางร่วมกันของผู้ประกอบวิชาชีพครูในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำร่วม คือการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองให้สามารถเป็นผู้นำได้ และครูทุกคนเป็นผู้นำร่วมกันในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสร้างบรรยากาศส่งเสริมให้ครูสามารถแสดงออกด้วยความเต็มใจ มีอิสระปราศจากอำนาจครอบงำ

4. กัลยาณมิตร (Caring Community) กลุ่มคนที่อยู่ร่วม โดยมีวิถีและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชนมีคุณลักษณะคือมุ่งเน้นความเป็นชุมชนแห่งความสุข สุขทั้งการทำงานและการอยู่ร่วมกันที่มีลักษณะวัฒนธรรมแบบวัฒนธรรมแบบเปิดเผยที่ทุกคนมีเสรีภาพในการแสดง

ความคิดเห็นของตนเป็นวิถีแห่งอิสรภาพ และเป็นพื้นที่ให้ความรู้สึกปลอดภัยปลดการใช้อำนาจกดดันบนพื้นฐานความไว้วางใจเคารพซึ่งกันและกัน มีจริยธรรมแห่งความเอื้ออาทรเป็นพลังเชิงคุณธรรมคุณงามความดีที่สมาชิกร่วมกันทำงานแบบอุทิศตนเพื่อวิชาชีพ โดยมีเจตคติเชิงบวกต่อการศึกษาและผู้เรียน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นกลุ่มที่มีวิสัยทัศน์ต่อกันเป็นกลุ่มที่เหนียวแน่นจากภายใน ใช้ความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการต่อกันทำให้ลดความโดดเดี่ยวระหว่างปฏิบัติงานสอนเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กันทั้งในเชิงวิชาชีพและชีวิต มีความศรัทธาร่วมอยู่ร่วมกันแบบสังฆะถือศีลหรือหลักปฏิบัติร่วมกัน โดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นชุมชนที่ยึดหลักวินัยเชิงบวกเชื่อมโยงการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปกับวิถีชีวิตตนเองและวิถีชีวิตชุมชนอื่นเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมาฐานการพึ่งพาตนเอง มีบรรยากาศของวัฒนธรรมแบบเปิดเผยทุกคนมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเป็นวิถีแห่งอิสรภาพ ยึดความสามารถและสร้างพื้นที่ปลอดภัยใช้อำนาจกดดัน สามารถขยายกรอบให้กว้างขวางจนถึงเครือข่ายที่สัมพันธ์กับชุมชนต่อไป

สรุปได้ว่า กัลยาณมิตร คือการที่ครูที่อยู่ร่วมกันในโรงเรียน โดยมีวิถีและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันที่มุ่งเน้นความเป็นชุมชนแห่งความสุข ให้ความรู้สึกปลอดภัยบนพื้นฐานความไว้วางใจ เคารพซึ่งกันและกันความเอื้ออาทร อุทิศตนเพื่อวิชาชีพ มีเจตคติทางบวกต่อการศึกษาและผู้เรียน มีความศรัทธาร่วม โดยยึดหลักพรหมวิหาร 4

5. การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร (Supportive Structure) โครงสร้างที่สนับสนุนการก่อเกิดและคงอยู่ของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีลักษณะคือลดความเป็นองค์การที่ยึดวัฒนธรรมแบบราชการเปลี่ยนมาใช้วัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการแทน และเป็นวัฒนธรรมที่ส่งเสริมวิสัยทัศน์การดำเนินการที่ต่อเนื่องมุ่งความยั่งยืนจัดปัจจัยเงื่อนไขสนับสนุนตามบริบทชุมชนมีโครงสร้างองค์การแบบไม่รวมศูนย์ หรือโครงสร้างการปกครองตนเองของชุมชนเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างครูผู้ปฏิบัติงานสอนกับฝ่ายบริหารให้น้อยลง มีการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่เน้นรูปแบบทีมงานเป็นหลัก จัดสรรปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการดำเนินการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเช่น เวลา วาระสถานที่ ขนาดชั้นเรียน ขวัญกำลังใจ ข้อมูลสารสนเทศและอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อบริบทของแต่ละชุมชน โดยเฉพาะการเอาใจใส่สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีรูปแบบการสื่อสารด้วยใจเปิดกว้างให้พื้นที่อิสระในการสร้างสรรค์ของชุมชน เน้นความคล่องตัวในการดำเนินการจัดการกับเงื่อนไขความแตกแยกและมีระบบสารสนเทศของชุมชนเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ

สรุปได้ว่า การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร คือการที่โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารจัดการโรงเรียนแบบกระจายอำนาจ มีการปฏิบัติงานในโรงเรียนแบบทีมงาน จัดสรรปัจจัย

สนับสนุนให้เอื้อต่อการดำเนินการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีวัฒนธรรมโรงเรียนแบบราชการเป็นวัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการ

6. การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (Professional Learning and Development) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีจุดเน้นสำคัญ 2 ด้าน คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพและการเรียนรู้เพื่อจิตวิญญาณความเป็นครู รายละเอียด ดังนี้

6.1 การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพหัวใจสำคัญการเรียนรู้บนพื้นฐานประสบการณ์ตรง ในงานที่ลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันของสมาชิกจะมีสัดส่วนการเรียนรู้มากกว่าการอบรมจากหน่วยงานภายนอก แนวคิดกรวย ประสบการณ์ (Cone of Experience) ยืนยันอย่างสอดคล้องว่าการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการเรียนรู้ได้มากที่สุด ด้วยบริบทชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม จึงทำให้ การเรียนรู้จากโจทย์และสถานการณ์ที่ครูจะต้องจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการร่วมเห็น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ทำให้บรรยากาศการพัฒนาวิชาชีพของครูรู้สึกไม่โดดเดี่ยว สะท้อนการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกันถือเป็นพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันที่ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น สะท้อนการเรียนรู้ สนทนา การเรียนรู้สืบเสาะแสวงหา การสร้างมโนทัศน์ ริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การคิดเชิงระบบ การสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้บนความเข้าใจการทำงานของสมอง และการจัดการความรู้ เป็นต้น

6.2 การเรียนรู้เพื่อจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองจากข้างใน หรือวุฒิภาวะความเป็นครูให้เป็นครูที่สมบูรณ์โดยมีนัยยะสำคัญคือ การเรียนรู้ตนเอง การรู้จักตนเองของครูเพื่อที่จะเข้าใจมิติของผู้เรียนที่มากกว่าความรู้แต่เป็นมิติของความเป็นมนุษย์ ความฉลาดทางอารมณ์ เมื่อครูมีความเข้าใจธรรมชาติตนเองแล้วจึงสามารถมองเห็นธรรมชาติของศิษย์ตนเองอย่างถ่องแท้จนสามารถสอนหรือจัดการเรียนรู้โดยยึดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญได้ รวมถึงการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนที่ต้องอาศัยการตระหนักรู้ สติ การฟัง การใคร่ครวญ จิตที่สามารถเรียนรู้และเป็นครูได้อย่างแท้จริงนั้นจะเป็นจิตที่เต็มไปด้วยความรัก ความเมตตา ความกรุณา และความอ่อนน้อม เห็นศิษย์เป็นครูเห็นตนเองเป็นผู้เรียนมีพลังเรียนรู้ในทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ อย่างใคร่ครวญ และการฝึกสติ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้นมีการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยครูต้องมีการเรียนรู้และการจัดการความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู เรียนรู้ร่วมกันด้วยวิธีที่หลากหลาย และเรียนรู้เพื่อพัฒนาวุฒิภาวะ

ความเป็นครูที่สมบูรณ์ของตนเองจากข้างใน เป็นการเรียนรู้เพื่อการรู้จักตนเองของครูเพื่อที่จะเข้าใจ มิตติความเป็นมนุษย์

กล่าวโดยสรุปทั้ง 6 องค์ประกอบของ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในบริบทสถานศึกษามีเอกลักษณ์สำคัญอยู่ที่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกลยุทธ์การสร้างความร่วมมือที่ยึดเหนี่ยวกันด้วยวิสัยทัศน์ร่วมมุ่งการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพและชุมชนกัลยาณมิตร แสดงถึงการรวมพลังของครูและนักการศึกษาที่เป็นผู้นำร่วมกัน ทำงานร่วมกันแบบทีมร่วมแรงร่วมใจมุ่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองพัฒนาวิชาชีพภายใต้โครงสร้างอำนาจทางวิชาชีพและอำนาจเชิงคุณธรรมที่มาจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำ ร่วมพัฒนาของครู ผู้บริหาร นักการศึกษาภายในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งถึงผู้เกี่ยวข้องต่อไป

คูโฟรี และเอเคอ (DuFour and Eaker. 1998 : 25) กล่าวถึง ลักษณะชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียนมีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

1. มีค่านิยมร่วมกัน
2. มีเป้าหมายสู่การเรียนรู้ของนักเรียน
3. มีการร่วมมือร่วมพลัง
4. มีการชี้แนะการปฏิบัติ
5. มีการสะท้อนผลการปฏิบัติโดยองค์ประกอบเหล่านี้ไม่มีลักษณะที่เป็นลำดับชั้น

(Hierarchy) แต่เป็นลักษณะที่แบ่งแยกให้เห็นความแตกต่างของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ออกจากลักษณะทางวัฒนธรรมของโรงเรียนแบบอื่น ๆ

สรุปได้ว่า ลักษณะของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ประกอบด้วยทำให้ทุกคนมีส่วนร่วม เป็นผู้นำในการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการกำหนดค่านิยมและวิสัยทัศน์ขององค์กร มีการสนับสนุนสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งด้านกายภาพและความสามารถของบุคคลและสุดท้าย คือการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติงานซึ่งกันและกันจะทำให้การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

นักวิชาการได้ให้ความสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไว้ดังนี้
 วิจารณ์ พานิช (2555 : 136) ได้สรุปความสำคัญของชุมชนทางวิชาชีพไว้ว่า ความสำคัญ
 ของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความจำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาศิษย์ การเปลี่ยนแปลง
 คุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยเริ่มจากการเรียนรู้ของครูเป็นตัวตั้ง ครูควรเรียนรู้ปรับปรุง
 เปลี่ยนแปลงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อผู้เรียนเป็นสำคัญและครูควรมองศิษย์ของเรา

มากกว่าศิษย์ของฉันซึ่งการรวมตัวเพื่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจเป็นเรื่องยากที่จะทำเพียงลำพังแล้วหวังผลให้เกิดการขับเคลื่อนทั้งระบบโรงเรียน ดังนั้นจำเป็นต้องสร้างความเป็นชุมชนเพื่อการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งความเป็นโรงเรียนย่อมมีความเป็นชุมชนอยู่แล้วโดยพื้นฐาน และกิจกรรมที่ไม่จัดเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ โครงการที่มีลักษณะแคบตันและใช้ระยะเวลาสั้น เป็นสิ่งที่ฝ่ายบริหารกำหนดให้ทำหรือเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในลักษณะซื้อบริการที่ปรึกษารวมทั้งการประชุมประจำเดือนหรือประจำภาคของโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นการรวมตัวกันของครูกลุ่มหนึ่งในโรงเรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ในลักษณะเช่นนี้

วรลักษณ์ ชูกำเนิด (2557 : 93 - 102) กล่าวถึง ความสำคัญของชุมชนทางวิชาชีพไว้ว่าเป็นกลยุทธ์ในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ มีหลายพื้นที่ได้นำแนวทางของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะช่วงปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มครูและนักการศึกษา ยกตัวอย่างการปฏิรูปการศึกษาศู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของประเทศอเมริกาและประเทศสิงคโปร์ที่น่ากลยุทธ์ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนดำเนินการจนเกิดผลที่น่าพอใจ รวมถึงประเทศไทยที่มีการพัฒนาวิชาชีพครูในสถานศึกษาในลักษณะที่คล้ายกันกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เช่น ชุมชนการเรียนรู้ของสถาบันอาศรมศิลป์และโรงเรียนรุ่งอรุณและโครงการครูเพื่อศิษย์ ของมูลนิธิศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาวิชาชีพครูโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

อดิศักดิ์ มุ่งชู (2560 : 62) กล่าวถึงความสำคัญของชุมชนทางวิชาชีพไว้ว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งเชิงนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารต้องให้ความสนใจและขับเคลื่อนองค์การสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใ้บุคลากรในองค์กรได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้พัฒนาตนเองเพื่อพัฒนางานที่มีคุณภาพต่อไป

ฮอร์ด (Hord. 1997 : 125 ; อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ. 2560 : 30 - 31) ได้ทำการสังเคราะห์รายงานการวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้คำถามว่าโรงเรียนดังกล่าวมีผลลัพธ์อะไรบ้างที่แตกต่างไปจากโรงเรียนทั่วไปที่ไม่มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและถ้าแตกต่างแล้วจะมีผลดีต่อครูผู้สอนและต่อนักเรียนอย่างไรบ้างซึ่งมีผลสรุป 2 ประเด็นดังนี้

1. ผลดีต่อครูผู้สอนมีดังนี้

- 1.1 ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวในงานสอนของครูลง
- 1.2 เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนมากขึ้น โดยเพิ่มความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจอย่างแข็งขัน
- 1.3 รู้สึกว่าต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการพัฒนาการโดยรวมของนักเรียน และร่วมกันรับผิดชอบเป็นกลุ่มต่อผลสำเร็จของนักเรียน
- 1.4 รู้สึกเกิดสิ่งๆที่เรียกว่าพลังการเรียนรู้ (Powerful Learning) ส่งผลให้การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนของตนมีผลดียิ่งขึ้น กล่าวคือมีการค้นพบความรู้และความเชื่อใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับวิธีการสอนและตัวผู้เรียนซึ่งตนไม่เคยสังเกตหรือสนใจมาก่อน
- 1.5 เข้าใจในด้านเนื้อหาสาระที่ต้องทำการสอนได้แตกฉานยิ่งขึ้น และรู้ว่าตนเองควรแสดงบทบาทและพฤติกรรมการสอนอย่างไรจึงจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดตามเกณฑ์ที่คาดหวัง
- 1.6 รับทราบข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อวิชาชีพได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วขึ้น ส่งผลดีต่อการปรับปรุงพัฒนางานวิชาชีพของตนได้ตลอดเวลา ครูเกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างแรงบันดาลใจต่อการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนต่อไป
- 1.7 เพิ่มความพึงพอใจ เพิ่มขวัญกำลังใจต่อการปฏิบัติงานสูงขึ้นและลดอัตราการลาหยุดงานน้อยลง
- 1.8 มีความก้าวหน้าในการปรับเปลี่ยนวิธีสอน ให้สอดคล้องกับลักษณะผู้เรียนได้อย่างเด่นชัดและรวดเร็วกว่าที่พบในโรงเรียนแบบเก่า
- 1.9 มีความผูกพันที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ให้ปรากฏอย่างเด่นชัดและยั่งยืน
- 1.10 มีความประสงค์ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบต่อปัจจัยพื้นฐานด้านต่าง ๆ

2. ผลดีต่อผู้เรียน มีดังนี้

- 2.1 ลดอัตราการตกซ้ำชั้น และจำนวนชั้นเรียนที่ต้องเลื่อนหรือชะลอการสอนให้น้อยลง
- 2.2 อัตราการขาดเรียนลดลง
- 2.3 มีผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นเด่นชัดปรากฏให้เห็นทั่วไปโดยเฉพาะในแทบทุกโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

2.4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และ วิชาการอ่านที่สูงขึ้นอย่างเด่นชัด เมื่อเทียบกับโรงเรียนแบบเก่า

2.5 มีความแตกต่างด้านผลสัมฤทธิ์การเรียน ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีภูมิหลังไม่ เหมือนกัน ลดลงชัดเจน

ฟูลแลน (Fullam. 2005 : 95) ได้สรุปความสำคัญของชุมชนทางวิชาชีพ ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ของครู
2. ส่งเสริมความเป็นผู้นำของครู
3. ช่วยเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมโรงเรียนให้ดีขึ้น
4. ให้โอกาสครู และเตรียมครูให้เป็นผู้นำ

ดูเฟอร์ (DuFour. 2007 : 121) ได้สรุปความสำคัญของชุมชนทางวิชาชีพ ไว้ว่า ความสำคัญ ของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นแนวทางการดำเนินการที่ช่วยให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลง ในโรงเรียนทุกระดับ ครูผู้สอนทั้งบุคลากรใน โรงเรียนจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นมากกว่า ให้ความสำคัญกับการสอน นอกจากนั้นยังต้องให้ความสำคัญกับการร่วมมือรวมพลัง การปรับปรุง อย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยอาศัยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือสำคัญสำคัญในการปฏิรูป การจัดการเรียนรู้ของกลุ่มครูและนักการศึกษา มีความสำคัญทั้งเชิงนโยบายระดับประเทศ จนกระทั่งถึงระดับปฏิบัติ มีผลดีต่อครูผู้สอนและผลดีต่อผู้เรียน ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินการที่ ช่วยให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จก่อให้เกิดความเป็นมืออาชีพขึ้น ภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยอาศัยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

การนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาปฏิบัติในโรงเรียน

คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ (Professional Learning Community : PLC) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560 : 15 - 20) ระบุ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงาน เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. ระดับสถานศึกษา

โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สถานศึกษาระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.2 กำหนดรูปแบบกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.3 ประชุมเชิงปฏิบัติการกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
 - 1.4 ออกแบบและวางแผนแนวทางการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 - 1.5 อบรมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 - 1.6 กำกับติดตามนิเทศและประเมินผลการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
 - 1.7 สรุปและรายงานผลการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
 - 1.8 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถอดบทเรียนและยกย่องเชิดชูเกียรติการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา
2. ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 - 2.1 แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา
 - 2.2 กำหนดแผนงานการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา
 - 2.3 การขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การปฏิบัติสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
 - 2.4 กำกับ ติดตามนิเทศและประเมินผล
 - 2.5 สรุปและรายงานผลการดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา
 - 2.6 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถอดบทเรียนและยกย่องเชิดชูเกียรติการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา

3. ระดับสถานศึกษา

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
ระดับสถานศึกษา

3.2 กำหนดแผนงานการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
ระดับสถานศึกษา

3.3 การขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การปฏิบัติใน
สถานศึกษา

3.4 กำกับ ติดตามนิเทศและประเมินผล

3.5 สรุปรายงานผลการดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการ ชุมชนการเรียนรู้
ทางวิชาชีพ

3.6 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียน และยกย่องเชิดชูเกียรติการขับเคลื่อน
กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้สถานศึกษา

รัตนา ดวงแก้ว (2559 : 31) กล่าวถึงการนำแนวคิดและหลักการของชุมชนการเรียนรู้สู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้น บทบาทและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ต้องสร้างเงื่อนไขให้เอื้อต่อการนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปสู่การปฏิบัติจริง โดยการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เกิดสัมพันธภาพที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้งานวิจัยจากต่างประเทศที่มุ่งศึกษาการดำเนินงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่สนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบมืออาชีพของครู (Professional Teaching and Learning Cycle : PTLC) ให้ประสบความสำเร็จควรมีบทบาทใน 6 ประการ ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศและบริบทของการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารต้องตระหนักว่า เงื่อนไขที่จะทำให้ครูดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบมืออาชีพได้ประสบความสำเร็จ คือ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น ครูต้องมีโอกาสทำงานร่วมกันในทีมและไม่ใช่เพียงแค่จัดเวลาให้ครูได้พูดคุยมีข้อมูลผลสัมฤทธิ์และมีมาตรฐานการเรียนรู้เท่านั้น เพราะเพียงเท่านี้ไม่สามารถช่วยยกระดับผลการเรียนของเด็กได้ การแบ่งปันสิ่งที่สมาชิกในทีมรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและการเรียนการสอนเป็นภารกิจที่มีความเสี่ยง เพราะถ้าหากครูคนไหนแสดงตัวว่ารู้มากกว่าสมาชิกคนอื่นพวกเขาก็เสี่ยงต่อการถูกโคดเด็ย แต่ถ้าแสดงตัวว่ารู้เพียงเล็กน้อยครูก็อาจจะมีความเสี่ยงที่จะถูกดูถูกในเรื่องภูมิรู้ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารจึงต้องสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้มีความปลอดภัย มั่นคงและมีความสงบเรียบร้อย โดยเป็นบรรยากาศที่สนับสนุนให้เกิดสัมพันธภาพที่เปิดเผยและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันและมีความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน แต่ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมี

ความคาดหวังสูงต่อผลงานของทั้งบุคลากรครูและนักเรียน ใส่ใจกับความกังวลของครูและนักเรียน ในขณะที่ให้ทุกคนร่วมรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ ประการสุดท้ายผู้บริหารจะต้องแสดงตนเป็นต้นแบบที่ดีของคณะครู เช่นการเข้าร่วมการประชุมเพื่อพัฒนาวิชาชีพและเข้าร่วมประชุมการดำเนินงานของคณะครูเพื่อการจัดการเรียนการสอนแบบมีอาชีพ ทั้งนี้เพื่อให้กำลังใจและการสนับสนุนคณะทำงาน

2. พัฒนาและสื่อสารวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อการเปลี่ยนแปลงเมื่อครูทุกคนในโรงเรียนได้ร่วมแบ่งปันความรู้สึกถึงความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเร่งด่วนแล้ว จะทำให้ครูผู้สอนร่วมกันจัดการเรียนการสอนแบบมีอาชีพในชั้นตอนนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำงานร่วมกับครูทุกคนเพื่อสร้างภาพของสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในห้องเรียนเพื่อให้ผลการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น เมื่อได้ภาพของเป้าหมายร่วมกันแล้วสมาชิกในทีมก็จะสามารถมองเห็นภาพต่อมว่าพวกเขาควรทำงานร่วมกันอย่างไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจึงต้องหยิบประเด็นวิสัยทัศน์นี้มาอ้างอิงในการประชุมคณะครูทุกครั้ง หรือในทุกโอกาสเพื่อให้ครูเกิดความชัดเจนว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบมีอาชีพของครูเป็นกระบวนการสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ในระดับชาติ และสามารถช่วยให้ครูมุ่งเน้นการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ไม่เป็นสิ่งที่เพิ่มมาเป็นภาระให้กับครู

3. วางแผนและจัดหาทรัพยากร ในการดำเนินงานของกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบมีอาชีพของครูอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องวางแผนโดยคำนึงถึงหลักความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดของการใช้เวลา บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนกระบวนการดำเนินงาน โดยครูที่สามารถเข้าถึงข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของชาติ ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในการใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบมีอาชีพของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารควรจัดสรรเวลาให้ครูได้ทำงานร่วมกันอย่างเพียงพอ และจัดหาแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับกลวิธีการสอนใหม่ ๆ ที่ใช้การวิจัยเป็นฐานรวมถึงวิธีการประเมินผลที่เน้นตามสภาพจริงเพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูได้ทำงานร่วมกัน

4. สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพของครู การพัฒนาวิชาชีพของครูนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะสมรรถนะของครูย่อมส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งที่ผ่านมาการพัฒนาวิชาชีพครูมักไม่สอดคล้องกับปัญหาหรือความต้องการอย่างแท้จริงของสถานศึกษาและครู หรือการอบรมครูอาจจะครอบคลุมหัวข้อที่หลากหลาย แต่ยังไม่สามารถช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนเพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของนักเรียนได้ งานวิจัยที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบหลักสูตรการอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้เข้มแข็งนั้นต้องช่วยให้

ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเนื้อหาของวิชาที่สอนและต้องช่วยให้ครูสามารถใช้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนหรือสถานการณ์ในห้องเรียนเพื่อเป็นสารสนเทศสะท้อนการสอนของครูได้ ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ต้องส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูให้ครูสามารถแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน เพราะการพัฒนาวิชาชีพของครูจะมีผลกระทบต่อเกี่ยวกับการเรียนการสอนในระยะยาว

5. ตรวจสอบความก้าวหน้า การกำกับติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงานกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบมีอาชีพของครูเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของทั้งครูและผู้บริหารสถานศึกษา เพราะครูจะต้องตรวจสอบตนเองอยู่เป็นประจำ โดยตั้งประเด็นคำถามไว้ใจว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบมีอาชีพของครูนี้ได้ช่วยให้ตนเองสอนอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ และได้ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้นหรือไม่ สำหรับตัวผู้บริหารแล้วควรติดตามและเยี่ยมชั้นเรียนให้บ่อยครั้ง พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงความก้าวหน้าของการใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบมีอาชีพของครูทั้งด้านการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากการติดตามความก้าวหน้านี้จะช่วยสะท้อนให้ผู้บริหารและครูเห็นว่า ครูต้องการความช่วยเหลือหรือสนับสนุนในเรื่องใดบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาวิชาชีพของครู และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

6. ให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นเป็นบทบาทหน้าที่ที่ต้องดำเนินการอย่างไม่มีสิ้นสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายทางด้านการศึกษาผู้บริหารต้องพัฒนาความเข้าใจร่วมกันของคณะครูเพื่อจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพให้สนองนโยบายที่กำหนด ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจึงต้องให้ความช่วยเหลือคณะครูอย่างต่อเนื่องนอกเหนือจากการร่วมสนทนากับทีมตามวันเวลาที่กำหนด การเยี่ยมชั้นเรียนและการกำกับติดตามความก้าวหน้า โดยเฉพาะในด้านการอบรมพัฒนาวิชาชีพตามความต้องการของสถานศึกษาและตัวครูรวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบมีอาชีพของครูให้ครูมีความรู้และความเชี่ยวชาญทั้งเนื้อหาและทักษะการสอนและการวัดประเมินผลเพื่อสามารถช่วยให้เด็กได้บรรลุมาตรฐานที่กำหนดไว้

อดิศักดิ์ มุ่งชู (2560 : 30) กล่าวถึงการนำชุมชนการเรียนรู้มาปฏิบัติในสถานศึกษา ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กร ต้องทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการขับเคลื่อนให้สถานศึกษาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกคน

สรุปได้ว่า การนำชุมชนการเรียนรู้มาปฏิบัติในสถานศึกษาจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดการสนับสนุนส่งเสริมจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ โดยการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษานั้น ไม่มีขั้นตอนที่ตายตัว ดังนั้นจึงต้องอาศัยการร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ขั้นตอนในการปฏิบัตินั้นอาจแตกต่างกันไปในแต่ละสถานศึกษาแต่สิ่งสำคัญคือต้องมีเครือข่ายเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกัลยาณมิตร

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจาก คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ (Professional Learning Community : PLC) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้สํานักศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560 : 15) มาเป็นกรอบแนวคิดวัดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมมือ ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านกัลยาณมิตร ด้านปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร และด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ

มาตรฐานวิชาชีพครู

มาตรฐานวิชาชีพครู หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอน และสร้างเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนประกอบด้วย

1. มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องมีเพียงพอที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพดังต่อไปนี้ (“ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556...” 2556 : 66)

1.1 มาตรฐานความรู้ ครูต้องมีความรอบรู้และเข้าใจในเรื่อง ดังต่อไปนี้

1.1.1 การเปลี่ยนแปลงของบริบทของโลก สังคม และแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.2 จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

1.1.3 เนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร ศาสตร์การสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

1.1.4 การวัด ประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน

1.1.5 การใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
เพื่อการศึกษา

1.1.6 การออกแบบและการดำเนินการเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ครูต้องผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติ
การสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ดังต่อไปนี้

1.2.1 การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน

1.2.2 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ หรือการแสดงผล
พฤติกรรมปฏิบัติงานและพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลตาม
วัตถุประสงค์ และเป้าหมายการเรียนรู้ รวมทั้งต้องฝึกฝนพัฒนาตนให้มีทักษะ หรือความชำนาญ
สูงขึ้น อย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย (“ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ฉบับที่ 4 พ.ศ.
2562...” 2562 : 18 - 19)

2.1 การปฏิบัติหน้าที่ครู

2.1.1 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู

2.1.2 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่

เข้มแข็ง

2.1.3 ส่งเสริมการเรียนรู้เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล

2.1.4 สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ และสร้างนวัตกรรม

2.1.5 พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2.2 การจัดการเรียนรู้

2.2.1 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ สื่อ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.2.2 บูรณาการความรู้และศาสตร์การสอนในการวางแผนและจัดการเรียนรู้

ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญา รู้คิด และมีความเป็นนวัตกรรม

2.2.3 ดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ สามารถรายงาน
ผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ

2.2.4 จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน
โดยตระหนักถึงสุขภาวะของผู้เรียน

2.2.5 วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.2.6 ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ

2.3 ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

2.3.1 ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.3.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน

2.3.3 ศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม

2.3.4 ส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. มาตรฐานการปฏิบัติตน หมายถึง จรรยาบรรณของวิชาชีพที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตนซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อรักษาส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพครู ให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคม อันจะนำมาซึ่งเกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ประกอบด้วย (“ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ.2556...,” 2556 : 73 - 74)

3.1 จรรยาบรรณต่อตนเอง ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

3.2 จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

3.3 จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ มี 5 ประการ ประกอบด้วย

3.3.1 ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจ แก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า

3.3.2 ผู้ประกอบวิชาชีพต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

3.3.3 ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

3.3.4 ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องไม่กระทำความผิดเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญ ทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ และผู้รับบริการ

3.3.5 ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องประกอบวิชาชีพด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกร้อยหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

3.4 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

3.5 จรรยาบรรณต่อสังคม ผู้ประกอบวิชาชีพครู พึงปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของ ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การศึกษาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้นำหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของฮอร์ด (Hord, 2004 : 20 - 24) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2554 : ออนไลน์) ศักดิ์ชัย ภูเจริญ (2556 : ออนไลน์) วรลักษณ์ ชูกำเนิด (2557 : 60) และกระทรวงศึกษาธิการ (2560 : 26 - 30) สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560 : 26-30) และข้อเสนอการนำชุมชนการเรียนรู้สู่การปฏิบัติในระดับ สถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จของรัตนา ดวงแก้ว (2559 : 31) พร้อมทั้งมาตรฐานวิชาชีพครูตาม ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ.2556 (“ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556...” 2556 : 66) ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 (“ข้อบังคับ คุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562...” 2562 : 18 - 19) และข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วย จรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ.2556 (“ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ.2556...” 2556 : 73 - 74) มาเป็นกรอบแนวคิดในศึกษาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน โดยจำแนก เป็น 6 ด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านวิสัยทัศน์ร่วม หมายถึง การมองเห็นภาพเป็นเป้าหมาย ทิศทาง คุณค่าของงาน และการร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจร่วมกัน มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน และตระหนักถึงคุณค่าร่วมกัน และกำหนดทิศทางในการทำงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปด้วยกัน

2. ด้านร่วม แรงร่วมใจ และร่วมมือ หมายถึง ทีมงานที่ทำงานและเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ มีบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย และเป็นกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ

ร่วมกัน มีการร่วมกันคิด วางแผน มีการพัฒนาทีมงานบนพื้นฐานของพันธะร่วมกันที่เน้นความสมัครใจ

3. ด้านภาวะผู้นำร่วม หมายถึง ครูพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองให้สามารถเป็นผู้นำได้ และครูทุกคนเป็นผู้นำร่วมกันในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสร้างบรรยากาศส่งเสริมให้ครูสามารถแสดงออกด้วยความเต็มใจ มีอิสระปราศจากอำนาจครอบงำ

4. ด้านกัลยาณมิตร หมายถึง ครูที่อยู่ร่วมกันในโรงเรียนโดยมีวิถีและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันที่มุ่งเน้นความเป็นชุมชนแห่งความสุข ความรู้สึกปลอดภัยบนพื้นฐานความไว้วางใจ เคารพซึ่งกันและกันและความเอื้ออาทร อุทิศตนเพื่อวิชาชีพ มีเจตคติทางบวกต่อการศึกษาและผู้เรียน มีความศรัทธาร่วมโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4

5. ด้านปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร หมายถึง โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารจัดการโรงเรียนแบบกระจายอำนาจ มีการปฏิบัติงานในโรงเรียนแบบทีมงาน จัดสรรปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการดำเนินการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีวัฒนธรรมโรงเรียนแบบราชการเป็นวัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการ

6. ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ หมายถึง การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยครูต้องมีการเรียนรู้และการจัดการความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู เรียนรู้ร่วมกันด้วยวิธีที่หลากหลาย และเรียนรู้เพื่อพัฒนาวุฒิภาวะความเป็นครูที่สมบูรณ์ของตนเองจากข้างใน เป็นการเรียนรู้เพื่อการรู้จักตนเองของครูเพื่อที่จะเข้าใจมิติความเป็นมนุษย์

ทักษะของการเรียนในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมความหมายของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่นักการศึกษาและนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศที่ให้ความหมายไว้ จำนวน 19 ความหมาย ดังนี้

ประกาภัทร นิยม (2554 : 31) ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่าการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่พยายามจะก่อให้เกิดบูรณาการของวิชาการและวิชาพัฒนาคนเข้าด้วยกันเป็นการเรียนรู้ทำทันตนเอง สังคม และเข้าถึงปัญญาพอที่จะสร้างสังคมสันติสุขได้ คุณธรรมกับความรู้จึงไม่แยกส่วน หรือ คุณธรรมก็ถึงวิชาการก็ครบถ้วน โดยนัยนี้การเรียนวิชาการก็ครบถ้วน การขยายสู่คุณภาพการเรียนรู้ในระดับจิตสำนึกคุณธรรมก็ถึงแทนที่จะเรียนเพียงข้อมูลเพื่อสอบ และคิดว่าผู้เรียนจะไปใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งจนเกิดความรู้แจ้งขึ้นมาได้เอง ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมามักจะทำหน้าที่ และกำหนดเป้าหมายเพียงเนื้อหาเท่านั้น โดยไม่

เชื่อมโยงถึงวิถีคิดและจิตใจของผู้เรียน ในทำนองเดียวกันกระบวนการเช่นนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับการเรียนในสาขาวิชาอื่น ๆ ด้วยการเรียนรู้แบบเดิมไม่อาจตอบโจทย์ชีวิตและสังคมที่ซับซ้อนได้ โดยที่ไม่ต้องแบ่งแยกว่าเฉพาะวิชาด้านสังคมศาสตร์และด้านมนุษยศาสตร์เท่านั้นที่จะปรับบทบาทหน้าที่มาเป็นการให้ความรู้ และฝึกทักษะการพัฒนาตน (กาย-ใจ) พัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมและพัฒนาปัญญาแต่ทุก ๆ สาขาวิชาหากใช้กุศโลบายเข้าถึงด้วยเจตจำนง และความท้าทายสติปัญญาเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ที่แท้ หรือค้นพบความจริงทั้งดงาม ทั้งนี้เราเริ่มที่จะรู้แล้วว่า หากไม่ยึดข้อจำกัดของระเบียบวิธีการศึกษาที่ตายตัว หรือกระบวนการเรียนรู้ที่คับแคบและแยกส่วนจากชีวิตเกินไปแล้ว จะพบว่ามีวิถีทางหรือมิติอื่น ๆ อีกมากมายที่เป็นงานของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ เพื่อเพิ่มหรือขยายสมรรถนะ ตลอดจนทักษะ วิธีคิดวิธีเรียนรู้ให้ไปถึงระบบคุณค่าได้ ความเข้าใจเช่นนี้จะช่วยทำให้เกิดการยืดหยุ่น ขยายโอกาสและเงื่อนไขการเรียนรู้โดยเปิดรับวิธีการที่ลึกซึ้งและเชื่อมโยงสู่ชีวิตผู้เรียนได้มากขึ้น

วิจารณ์ พานิช (2555 : 40) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่าเป็นการเรียนรู้โดยการสร้างความรู้และเรียนรู้เป็นทีม การเรียนโดยประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเรียนรู้ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณการแก้ปัญหา และความรู้เริ่มสร้างสรรค์ไปพร้อม ๆ กับเรียนเนื้อหาเพื่อที่จะเตรียมคนออกไปเป็นคนที่ใช้ความรู้ และเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ ไม่ว่าจะประกอบสัมมาชีพใด ต้องเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ และเป็นคนที่ใช้ความรู้ ทักษะสำคัญที่สุดของศตวรรษที่ 21 จึงเป็นทักษะของการเรียนรู้ และทักษะการปรับตัวที่สามารถเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง พลิกผัน และคาดไม่ถึง ดังนั้นการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ได้มีลักษณะเรียงเป็นแถว จากเรียนรู้ทักษะหรือความรู้ไปสู่การเรียนรู้ทักษะที่ซับซ้อนจากความรู้ไปสู่ความสำเร็จ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน ตามลำดับ แต่ในความเป็นจริงการเรียนรู้เหล่านี้จะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันได้หรืออะไรเกิดขึ้นก่อนหรือหลังก็ได้ทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน และการเรียนรู้จริงต้องเลย การรู้เนื้อหาไปสู่ความเข้าใจแท้จริงในระดับที่เอาไปใช้ได้ สถานการณ์จริง จึงให้ผลการเรียนรู้ที่ลึกและเชื่อมโยงกว่า คือรู้จริง

โฮว์ และดันแคน (Hough and Duncan, 1970 : 144) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลักและเหตุผล เป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และความผาสุก ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ 4 ด้าน คือ

1. ด้านหลักสูตร (Curriculum) หมายถึง การศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษาความเข้าใจ ในจุดประสงค์รายวิชาและการตั้งจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ตลอดจนการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) หมายถึง การเลือกวิธีสอนและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

3. ด้านการวัดผล (Measuring) หมายถึง การเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสมและสามารถวิเคราะห์ผลได้

4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluating) หมายถึง ความสามารถในการประเมินผลของการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้

สมิท (Smith. 1999 : 32) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่มีผู้เรียนได้ดำเนินการเอง โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นข้อมูลทักษะ เกิดเจตคติใหม่ เกิดความเข้าใจและเกิดค่านิยมใหม่ ๆ ขึ้น โดยปกติแล้วผลของการเรียนรู้จะกระทบไปถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียน

ฮาตีวา (Hativa. 2005 : 95) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง กระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และผู้เรียน หรือ Interaction หมายถึง กระบวนการส่งผ่านประสบการณ์ไปยังผู้เรียน โดยจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้แสดงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อมุ่งหวังให้บรรลุผลการเรียนรู้ตามที่ต้องการ

ทริลลิง และเฟเดล (Trilling and Fadel. 2009 : 210) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่าการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นไปที่ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งรวมถึงการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมที่ใช้จินตนาการ และการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ครูจะต้องสร้างการประเมินที่มีความหมายและความถูกต้อง สร้างสรรค์กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ผู้เรียนจะต้องได้รับความรู้ เรียนรู้ที่จะถาม และตอบคำถามสำคัญ ทบทวนสิ่งที่คนอื่นพูดเกี่ยวกับเรื่องที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ และแก้ปัญหาในการสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นในการเรียนรู้และการสร้างความรู้ใหม่และนวัตกรรมที่ช่วยสร้างโลกที่ดีกว่า โดยนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ 5 รูปแบบ ดังนี้ การเรียนรู้จากสภาพจริง การเรียนรู้แบบการสร้างตัวแบบเชิงระบบ การเรียนรู้แบบสร้างแรงจูงใจจากภายใน การเรียนรู้ที่หลากหลาย และการเรียนรู้เชิงสังคม เป็นต้น

ไค (Kay. 2011 : 45) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง การเรียนรู้ที่มีความรู้จำเป็นสำหรับยุคและสามารถทำให้เกิดเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ทักษะที่จำเป็นเหล่านั้น คือ ความคิด

สร้างสรรค์และนวัตกรรม ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความเป็นผู้นำและทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึงแนวคิดและวิธีการในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมนักเรียนให้มีทักษะที่พร้อมจะทำงานและดำรงชีวิตในสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 มีทักษะที่มุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้และนวัตกรรม

หลักการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้หลักการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้
ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552 : 94) แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ ได้สรุปหลักการสำคัญของการเรียนรู้โดยแหล่งข้อมูลหลักไว้ดังนี้

1. เน้นกระบวนการคิดในเนื้อหาการเรียนรู้
2. เน้นแรงจูงใจภายใน
3. การเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยให้โอกาสการเรียนรู้หลากหลายระดับและหลากหลายรูปแบบการเรียนรู้

4. ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้แนะนำมากกว่าสอนบรรยาย

5. ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น

6. เนื้อหาควรสัมพันธ์กับความรู้พื้นฐานของผู้เรียน มีความหมายและเหมาะสมกับผู้เรียน

7. ส่งเสริมการใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลายในการเรียนรู้

8. ส่งเสริมความร่วมมือกันในการวางแผนการสอนของผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

9. ส่งเสริมการใช้เวลาและสถานที่เรียนที่ยืดหยุ่น

10. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกและทักษะทางสารสนเทศ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552 : 57) ได้ให้หลักการที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง
4. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นด้านคุณธรรมจริยธรรม

ทิสนา แจมณี (2553 : 68 - 72) หลักการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ

1. การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้อบอุ่น ปลอดภัย ไม่น่าหวาดกลัวน่าไว้วางใจจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

2. ผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพและแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้ว ครูจึงควรสอนแบบชี้แนะ (Non - Directive) โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำทางในการเรียนรู้ของตน (Self-Directive) และคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนอย่างสะดวกจนบรรลุผล

3. ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นการเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning) เป็นสำคัญ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่บุคคลใช้ในการดำรงชีวิตและแสวงหาความรู้ต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553 : 53) กล่าวว่า หลักการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

1. สอนจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวออกไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว ตามปกติผู้เรียนมักจะสนใจและคุ้นเคยกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว บทเรียนที่ผู้สอนจะนำมาสอนนั้นควรเลือกสิ่งที่อยู่รอบตัว หรือใกล้ตัวก่อนแล้วค่อยสอนสิ่งที่อยู่ห่างจากตัวออกไปเรื่อย ๆ

2. สอนจากสิ่งที่ย้ำไปหาสิ่งที่ยาก การจัดการเรียนรู้ถ้าจะให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกหัวข้อเรื่องจากง่ายไปหายากอยู่แล้ว เพราะสิ่งง่าย ๆ นั้น ผู้เรียนจะเข้าใจได้ดีและเป็นพื้นฐานในการเรียนสิ่งที่ยากต่อไป

3. สอนจากตัวอย่างไปหาทฤษฎี ในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใด ๆ ก็ตามผู้สอนควรให้ตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง หรืออาจจะให้ผู้เรียนช่วยหาตัวอย่างให้แล้วช่วยกันสรุปตั้งทฤษฎีขึ้นมา

4. สอนจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าประสบการณ์ใหม่นั้น ย่อมต้องอาศัยบทเรียนเก่าหรือประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานจึงจะเรียนบทเรียนใหม่ได้เข้าใจดี

5. สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม ในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใด ๆ ก็ตาม ผู้สอนควรพยายามใช้สื่อการเรียนประกอบการจัดการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้นเพื่อเป็นวิธีการทำให้บทเรียน เป็นรูปธรรม ซึ่งจะง่ายแก่การเข้าใจของผู้เรียน

6. สอนจากการทดลองไปหาการสรุปตั้งทฤษฎี บทเรียนใดที่สามารถให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติจริงได้ ผู้สอนก็ควรให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติหรือลงมือกระทำด้วยตนเอง เมื่อทดลองเสร็จแล้วผู้สอนจึงซักถามและให้ผู้เรียนคิดสรุปเป็นทฤษฎีขึ้นมา

7. สอนโดยคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ธรรมชาติของผู้เรียนในวัยต่าง ๆ นั้นจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสนใจ ความถนัดพิเศษและความสามารถ ผู้สอนจะต้องเข้าใจในหลักพัฒนาการของผู้เรียน ในวัยต่าง ๆ ด้วย เพื่อที่จะได้จัดเตรียมบทเรียนและกิจกรรมไว้หลายอย่างให้ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ ซึ่งจะเกิดผลดีต่อการเรียนของผู้เรียนด้วย

8. สอนโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยา หลักจิตวิทยาที่ผู้สอนต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มากที่สุดคือ จิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการศึกษา เป็นต้น

9. สอนโดยยึดจุดหมายของการจัดการศึกษา จุดหมายของการจัดการศึกษาจะเป็นเป้าหมายหลักตามแนวนโยบายในการจัดดำเนินการศึกษาของชาติในระดับต่าง ๆ

10. สอนโดยยึดความมุ่งหมายของหลักสูตรและบทเรียนเป็นหลัก ในการจัดการเรียนรู้นั้นผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดความมุ่งหมายหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นหลัก และอีกทั้งผู้สอนยังต้องกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเฉพาะของแต่ละสาระหรือหน่วยการเรียนรู้ขึ้นด้วย และในขณะที่สอนผู้สอนต้องพยายามจัดสถานการณ์ สภาพการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามความมุ่งหมายเฉพาะสาระหรือหน่วยการเรียนรู้ นั้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการเรียนที่ดี

โรเจอร์ส (Rogers. 1969 : 25) ระบุว่า หลักการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้อบอุ่นปลอดภัย ไม่น่าหวาดกลัว น่าไว้วางใจ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพและแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้ว ครูจึงควรสอนแบบชี้นำ (Non-Directive) โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำทางในการเรียนรู้ของตน (Self-Directive) และคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนอย่างสะดวกจนบรรลุผลในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นการเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning) เป็นสำคัญ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่บุคคลใช้ใน การดำรงชีวิตและแสวงหาความรู้ต่อไป

โนลส์ (Knowles. 1978 : 71) กล่าวว่า หลักการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีในกระบวนการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมต่าง ๆ ของตน เข้ามาใช้ในการทำความเข้าใจสิ่งใหม่ ประสบการณ์ใหม่ ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกสิ่งที่เรียนและวิธีเรียนด้วยตนเองในกระบวนการเรียนการสอน ครูควรเข้าใจและส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคล ควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาคุณสมบัติเฉพาะตนไม่ควรปิดกั้นเพียงเพราะเขาไม่เหมือนคนอื่น ในกระบวนการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียนตัดสินใจด้วยตนเองลงมือกระทำและยอมรับผลของการตัดสินใจหรือการกระทำนั้น

สรุปได้ว่า หลักการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ความรู้ความเข้าใจใน หลักการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างถูกต้องตรงประเด็น จะต้องดำเนินการในลักษณะที่เป็นกระบวนการทำงานที่มีระเบียบแบบแผนและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการเรียนที่ดีสูงสุด คือ คุณภาพของนักเรียน

ลักษณะสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการศึกษา หรือการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ (2556 : 13) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า รูปแบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปการพึ่งพาอาศัยในระดับโลกที่เพิ่มมากขึ้นและภูมิทัศน์ในการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557 : ออนไลน์) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า การจัดการศึกษาในโลกศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนจากการศึกษาให้เป็นการเรียนรู้ แต่การเรียนรู้ (Learning) อย่างเดียวก็อาจจะไม่พอในการดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุขในโลกที่เป็นอิสระแต่ยังต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นจึงต้องมี Living และ Loving ด้วยการเตรียมพร้อมให้เด็กเป็นคนที่สมบูรณ์จึงอยู่ที่การออกแบบโมเดลการเรียนรู้ที่ผสมผสานทั้งสามประการได้อย่างลงตัว โดยเริ่มจากการรักที่จะเรียนรู้ (Love to Learn) ต่อด้วยการเรียนรู้ที่จะเรียน (Learn to Learn) จากนั้นเป็นเรื่องของการเรียนรู้ที่จะรอด (Learn to Live) ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ที่จะรัก (Learn to Love)

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ป.ป. : 5) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการพัฒนาต่อยอดคิดค้นผลิตภัณฑ์ขึ้นใช้อำนวยความสะดวก ในการพัฒนาคุณภาพในการดำรงชีวิต หากเหลือก็คิดกลยุทธ์การโฆษณาและจัดจำหน่ายกับกลุ่มที่มีบริบทเหมือนหรือใกล้เคียงกัน มิฉะนั้นคน หรือกลุ่มบุคคล ประชาชนในชาติ จะกลายเป็นผู้ซื้อและผู้บริโภคเสียดุลทางเศรษฐกิจและที่สำคัญ คือ ถูกโกงทางความคิดทางสติปัญญา เพราะคิดไม่เป็น ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงต้องเปลี่ยนจาก Passive Learning มาเป็น Active Learning ตามกระบวนการของ Five Steps ประกอบด้วย การสร้างประเด็นคำถามและคาดเดาคำตอบ (Learn to Question) การสืบค้นและรวบรวมความรู้ (Learn to Search) การสร้างกระบวนการและขั้นตอนลงมือปฏิบัติ (learn to Construct) การสรุปผลการเรียนรู้และนำเสนอ (Learn to Communicate) การเผยแพร่และใช้ประโยชน์ในสังคม (Learn to Service)

วิจารณ์ พานิช (2556 : 4) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า นักเรียนหรือผู้เรียนต้องเน้นสร้างความรู้ขึ้นภายในตนเองเป็นความรู้ที่งอกงามขึ้นภายในตนจากการลงมือทำกิจกรรมแล้วเกิดความรู้ แล้วเน้นให้เกิดทักษะจากการสัมผัสของตนเอง ไม่ใช่รับถ่ายทอดความรู้สำเร็จรูปจากครูหรือจากตำรา

พรทิพย์ ศิริภทราชัย (2556 : 30) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลการวิจัยเกี่ยวกับสมอง และการเสนอ

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้กระบวนการทัศน์ทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป การจัดการศึกษาทุกระดับเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา การคิดแบบวิจักษณ์ญาณ ฯลฯ รวมทั้งการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ และการมีทักษะทางสังคม แนวโน้มการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องบูรณาการทั้งด้านศาสตร์ต่าง ๆ และบูรณาการการเรียนในห้องเรียนและชีวิตจริง ทำให้การเรียนนั้นมีความหมายต่อผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนจะเห็นคุณค่าคุณประโยชน์ คุณค่าการเรียน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเป็นการเตรียมผู้เรียนในการเรียนต่อไปในชั้นสูงขึ้นไป เกิดการเพิ่มโอกาสในอนาคต การเพิ่มมูลค่า และการสร้างความแข็งแกร่งให้กับประเทศด้านเศรษฐกิจ

รายงานของกองทุน (2556: ออนไลน์) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ โดยร่วมกันสร้างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยจะอ้างอิงรูปแบบ (Model) ที่พัฒนามาจากเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership For 21st Century Skills) (www.P21.org) ที่มีชื่อย่อว่า เครือข่าย P21 ซึ่งได้พัฒนากรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้านความชำนาญการและความรู้เท่าทันด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของผู้เรียนทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต

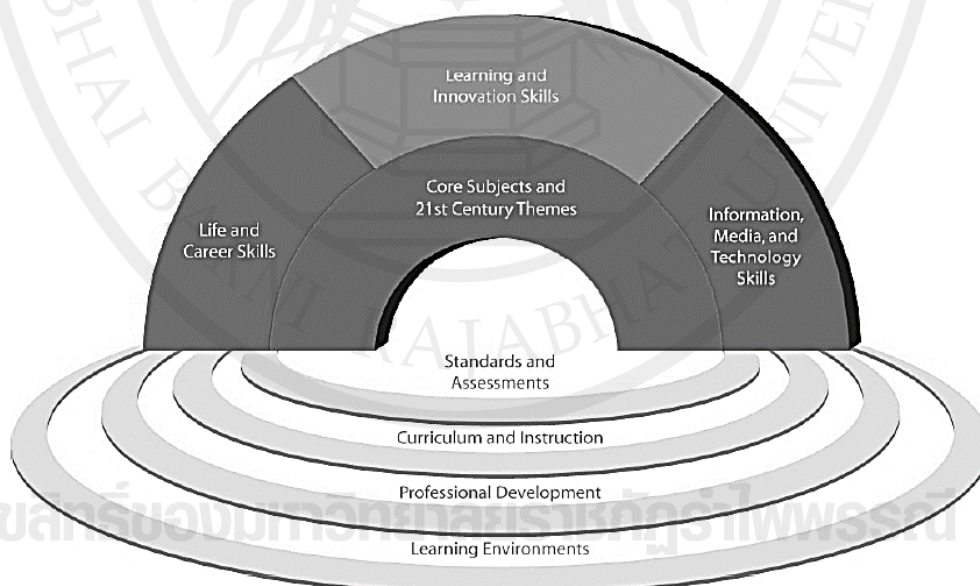
สรุปได้ว่า ลักษณะสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในด้านการสื่อสารการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองทั้งในระดับชุมชน ระดับชาติและระดับนานาชาติ เน้นการพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวกตามเคารพตนเอง นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยีความเชื่อมั่นตนเอง ความยืดหยุ่น การจูงใจตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อมความสามารถใช้ความรู้สร้างสรรค์ต้องเปลี่ยนจากการศึกษาให้เป็น การเรียนรู้ โดยเริ่มจากการรักที่จะเรียนรู้ (Love to Learn) จากนั้นเป็นเรื่องของการเรียนรู้จะรอด (Learn to Live) ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ที่จะรัก (Learn to Love) ต้องเปลี่ยนจาก Passive Learning มาเป็น Active ตามกระบวนการของ Five Steps ประกอบด้วย การสร้างประเด็นคำถามและคาดเดาคำตอบ (Learn to Question) การสืบค้นและรวบรวมความรู้ (Learn to Search) การสร้างกระบวนการและขั้นตอนลงมือปฏิบัติ (learn to Construct) การสรุปผลการเรียนรู้และนำเสนอ (Learn to Communicate) การเผยแพร่และใช้ประโยชน์ในสังคม (Learn to Service) ซึ่งจะทำให้

นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต

กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ในวงการการศึกษามีหลากหลายพื้นที่ทั่วโลก หลากหลายภาคี และนักการศึกษาได้ร่วมนำเสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นรูปธรรมและมีทิศทางการเปลี่ยนแปลง หรือ ปฏิรูปการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของยุคศตวรรษที่ 21 แนวคิดมากมายที่ได้รับความสนใจและสร้างการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากดังต่อไปนี้

ไค (Kay, 2011 : 48) ผู้ซึ่งเป็นประธานภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นองค์กรระดับแนวหน้าของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ผลักดันให้บรรดาทักษะแห่งอนาคตเข้าไปในระบบการศึกษา รวมถึงเตรียมความพร้อมให้เด็กทุกคนประสบความสำเร็จภายใต้ระบบเศรษฐกิจโลกใหม่ ได้นำเสนอกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้นโดยภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หรือองค์กร ต่าง ๆ ได้นำเสนอความคิดองค์รวมอย่างเป็นระบบเพื่อใช้รับแนวคิดและฟื้นฟูการศึกษาของรัฐขึ้นมาใหม่ โดยนำองค์ประกอบทั้งหมดมารวมกัน ทั้งผลการเรียนรู้ของนักเรียนและระบบสนับสนุนการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้กลายเป็นกรอบความคิดรวม สำหรับการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการศึกษาในประเทศ และผลักดันให้รัฐต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา สร้างแผนการศึกษาและโครงการที่จะปรับปรุงและจัดแนวการศึกษาทักษะในศตวรรษที่ 21

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st century Learning Framework)

ที่มา : Partnership for 21st Century Skills (2016 : 1)

ภาพประกอบ 2 (Partnership for 21st Century Skill, 2016 : 1) แถบสีโค้ง หรือ รุ้ง ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายมาตรฐานหรือผลลัพธ์ที่ตั้งใจในการเรียนรู้สำหรับนักเรียนศตวรรษที่ 21 และแถบวงกลมฐานล่าง หรือสระว่ายน้ำ แสดงถึงระบบสนับสนุนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แถบสีโค้ง หรือ รุ้ง วงใน ประกอบด้วย วิชาแกน (Core subjects) และแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. วิชาแกน (Core Subjects) วิชาแกน ประกอบด้วย วิชาภาษาอังกฤษ การอ่าน หรือศิลปะ การใช้ภาษา วิชาภาษาสำคัญของโลก วิชาศิลปะ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาเศรษฐศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาภูมิศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ และวิชาการปกครองและหน้าที่พลเมือง

2. แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 (21st Century Themes) แนวคิดสำคัญหรือสาระสำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง ความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพ และความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนแถบสีโค้ง หรือ รุ้ง วงนอก ประกอบด้วย ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มี 3 ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information Media Technology Skills) ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills)

1. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills The 4Cs) ประเภทแรกของทักษะในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นไปที่ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งรวมถึงการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาการสื่อสารและการทำงานร่วมกันและความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์ ครูจะต้องสร้างการประเมินที่มีความหมายและความถูกต้องและกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ผู้เรียนจะต้องเกิดการเรียนรู้ที่จะถามและตอบคำถามสำคัญเรียนรู้การฟัง แล้วคิดวิพากษ์สิ่งที่คนอื่นพูดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เรียนรู้การแก้ปัญหาในการสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมที่ช่วยสร้างสรรค์โลกที่ดีกว่า (Trilling และ Fadel, 2009) การสร้าง การใช้ การจดจำ การวิเคราะห์ ความเข้าใจและการประเมินผลทั้งหมดสามารถบูรณาการใช้ร่วมกัน เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และโครงการเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องทำหน้าที่จัดการเรียนรู้บูรณาการทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จนเกิดทักษะได้จริง

2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information Media and Technology Skills) ประเภทที่สองประกอบด้วยทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือทักษะ

การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) ซึ่งรวมถึงการรู้สารสนเทศการรู้หนังสือสื่อความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) กับปัจจุบันและในอนาคต โดยที่เครื่องมือดิจิทัลทำให้นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้การสื่อสารการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ครูจะมีการใช้เทคโนโลยีเข้าไปในห้องเรียน เทคโนโลยีที่ใช้เป็นสื่อช่วยสอนในชั้นเรียนและนักเรียนมีส่วนร่วม โดยรวมถึงเทคโนโลยีที่เป็นกิจกรรมในชั้นเรียนทุกวันมัน ไม่เพียง แต่กระตุ้นการเรียนรู้ที่จะสร้างความนับถือตนเองเท่านั้น สามารถให้ข้อเสนอแนะในทันทีที่สามารถให้การเรียนรู้ นอกเหนือจากการเจาะและการปฏิบัติและมันสามารถที่อยู่รูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งช่วยสร้างกลยุทธ์การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ยังสามารถใช้เพื่อเสริมสร้างแนวคิดหลักและบูรณาการเข้าไปในเกมแบบโต้ตอบบทเรียน การใช้เทคโนโลยีจะเสริมสร้างทักษะของนักเรียนและความสามารถในการรับข้อมูลที่นอกเหนือไปจากตำราเรียนแบบดั้งเดิม ความสามารถนั้น คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เป็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในบริบทของการเรียนรู้วิชาแกน นักเรียนต้องใช้เทคโนโลยีให้เป็นเพื่อเรียนรู้เนื้อหาและทักษะ จะได้มีวิธีการเรียนรู้ การคิดเชิงวิพากษ์การแก้ไขปัญหาการใช้สื่อและข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การผลิตนวัตกรรม และการร่วมมือทำงาน

3. ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) ประเภทที่สามมุ่งเน้นไปที่ทักษะในการทำงานและชีวิต ซึ่งรวมถึงความยืดหยุ่นในการปรับตัวความคิดริเริ่มด้วยตนเองทิศทาง การสื่อสารการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม การผลิตและความรับผิดชอบและความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ ความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์กับสมาชิกในทีมและเพื่อนร่วมชั้นโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในทางวัฒนธรรมและรูปแบบเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ในชีวิต ในทำนองเดียวกันครูผู้สอนต้องเตรียมนักเรียนสำหรับโลกนอกห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนมีโอกาสการเรียนรู้ และมีโอกาสประสบความสำเร็จในทุกด้านของชีวิตของนักเรียน นอกจากนี้ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ เปิดโอกาสที่จะฝึกความรับผิดชอบและปฏิบัติด้วยเจตจำนง เพื่อฝึกทักษะการเป็นผู้นำที่สำคัญในอนาคต ครูจึงจำเป็นต้องรับผิดชอบการสอนนักเรียนจะเสริมสร้างจริยธรรมในการทำงานของนักเรียนเพื่อการประกอบอาชีพ และดำรงชีวิต การจัดการเรียนรู้ที่ดีจึงต้องบูรณาการทักษะชีวิตในบทเรียน ความท้าทายในปัจจุบัน คือ การผสมผสานทักษะที่จำเป็นเหล่านี้ใน โรงเรียนอย่างตั้งใจ แยกกายและรอบด้าน ทักษะชีวิตและการทำงาน ได้แก่ ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ ความมีจริยธรรมความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ทักษะการเข้าถึงคน การเพิ่มผลผลิต และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

ส่วนแถบครึ่งวงกลมฐานล่าง หรือ กระจ่างน้ำ แสดงถึง ระบบสนับสนุนการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) มาตรฐานและการประเมินของศตวรรษที่ 21 (Standards and Assessments) (2) หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของศตวรรษที่ 21 (Curriculum and Instruction) (3) การพัฒนาทางวิชาชีพของศตวรรษที่ 21 (Professional Development) และ (4) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของศตวรรษที่ 21 (Learning Environments)

กรอบแนวคิดการศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 โดย ภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ข้างต้น เป็นกรอบแนวคิดต้นแบบเพื่อการพัฒนาการศึกษาในรัฐต่าง ๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ รัฐแอริโซนา (Rizona), รัฐแอละแบมา (Alabama), รัฐอาร์คันซอ (Arkansas), รัฐอลาสก้า (Alaska), รัฐฮาวาย (Hawaii), รัฐอิลลินอยส์ (Illinois), รัฐไอโอวา (Iowa), รัฐแคนซัส (Kansas), รัฐเคนทักกี (Kentucky), รัฐลุยเซียนา (Louisiana), รัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts), รัฐเนแบรสกา (Nebraska), รัฐเนวาดา (Nevada), รัฐนิวเจอร์ซีย์ (New Jersey), รัฐนอร์ทแคโรไลนา (North Carolina), รัฐนอร์ทดาโคตา (North Dakota), รัฐโอไฮโอ (Ohio), รัฐเซาท์ดาโคตา (South Dakota), รัฐเท็กซัส (Texas), รัฐเวสต์เวอร์จิเนีย (West Virginia), และรัฐวิสคอนซิน (Wisconsin) และยังมีหลากหลายประเทศที่ให้ความสำคัญกับประเด็นการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 เพราะเห็นร่วมกันว่าโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน

กรอบแนวคิดจิต 5 ลักษณะสำหรับอนาคต

การ์ดเนอร์ (Gardner. 2007 : 521) ศาสตราจารย์ด้านการรู้คิดและการศึกษาที่บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์แห่ง Harvard University เจ้าของทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligent) ได้อธิบายถึง จิต 5 ลักษณะที่สังคมควรปลูกฝังในคนรุ่นถัดไป Gardner เชื่อว่ายุคปัจจุบัน คือ ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่โดยเฉพาะในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 พลังของโลกาภิวัตน์นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ทุกชีวิต โดยเฉพาะพลังการเปลี่ยนแปลงของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันกันอย่างง่ายดาย ทำให้ข้อมูลที่ไม่ค่อยมีคุณภาพแต่มีจำนวนมากมหาศาลซึ่งอยู่แค่ปลายนิ้วสัมผัสการหลอมรวมในแง่เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม รวมถึงการผลัดเปลี่ยนความปรารถนาต่างกัน ทุกคนต่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและกลมกลืน และจำเป็นที่เราต้องรู้จักสื่อสารกับผู้อื่น รู้จักใช้ชีวิตร่วมกัน และบรรลุเป้าหมายร่วมกัน และนำเสนอ จิต 5 ลักษณะสำหรับอนาคต โดยมีสามลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ ได้แก่ จิตเชี่ยวชาญ (Disciplined Mind) จิตรู้สังเคราะห์ (Synthesizing Mind) และจิตสร้างสรรค์ (Creating Mind) และอีกสองลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ คือ จิตรู้เคารพ (Respectful mind) และจิตรู้จริยธรรม (Ethical Mind) Gardner ได้เน้นเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของจิตแต่ละลักษณะนำไปสู่การหลอมรวมจิตทั้ง 5 เป็นหนึ่งเพื่อสนับสนุนการเติบโตสู่ความเป็นมนุษย์ ซึ่งจิตทั้งห้าลักษณะ

นี่ไม่ใช่สิ่งพิเศษสำหรับอนาคตเท่านั้น อาจเป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังมาเมื่อนานมาแล้ว เพียงแต่สถานะที่เปลี่ยนไปของทางสังคมอาจทำให้คุณภาพจิตทั้ง 5 ของคนในสังคมเริ่มเสื่อมลง

1. จิตเชี่ยวชาญ (Disciplined Mind) มีสองความหมายที่ต่างกันอย่างชัดเจน โดยนัยแรก จิตเชี่ยวชาญในสาขาวิชา ซึ่งความเชี่ยวชาญไม่เพียงการเรียนรู้จบในสาขาวิชาใด ๆ เท่านั้น ย่อมต้องได้รับการพัฒนาและฝึกฝน ปฏิบัติอยู่ต่อเนื่อง ด้วยเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมปัจจัยต่าง ๆ เปลี่ยนไป รวมทั้งความต้องการผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ ก็เปลี่ยนไปด้วย เช่นกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีความหมายที่สอง คือ จิตเชี่ยวชาญที่ได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และมีวินัยเพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญให้เป็นเลิศเสมอ และเมื่อผู้เรียนชำนาญในความรู้พื้นฐานแล้วหน้าที่หลักของระบบการศึกษา คือ การสร้างความรู้ที่เกิดจากการหลอมรวมบูรณาการวิชาต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนไม่ใช่การชำนาญแบบแยกส่วน เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงของโลกทุกวันนี้ความเชี่ยวชาญมากกว่าหนึ่งสาขาวิชาเป็นสิ่งที่ต้องการอย่างมาก จึงเป็นยุคที่ให้ความสำคัญกับความเชี่ยวชาญแบบสหวิทยาการอย่างแท้จริงนั่น คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ และสามารถหลอมรวม สาขาวิชาเหล่านั้นเข้าด้วยกัน

2. จิตรู้สังเคราะห์ (Synthesizing Mind) ในศตวรรษที่ 21 จิตใจที่มีคุณค่ามากที่สุด คือ จิตรู้สังเคราะห์ ซึ่งหมายถึง จิตที่สำรวจแหล่งข้อมูลอันหลากหลาย รู้ว่าอะไรสำคัญควรค่าแก่ความสนใจ และนำข้อมูลทั้งหมดนั้นมาประสานกัน ได้อย่างมีเหตุมีผลสำหรับตนเองผู้อื่น Gell-Mann เจ้าของรางวัลโนเบลสาขาฟิสิกส์และเป็นผู้ประกาศตัวว่าเป็นนักสหวิทยาการ ได้กล่าวคำที่น่าสนใจว่า แม้ว่าข้อมูลเป็นสิ่งที่ไม่เคยขาดแคลน แต่การอุบัติขึ้นของเทคโนโลยีและสื่อชนิดใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ข้อมูลเพิ่มขึ้นมหาศาลจนท่วมทันเราตลอดเวลา การรู้จักเลือกข้อมูลอย่างฉลาดจึงเป็นทักษะที่จำเป็นมาก และผู้ที่สามารถสังเคราะห์ข้อมูลให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่ายจะกลายเป็นครูนักการสื่อสาร และผู้นำที่ทรงคุณค่า ตัวอย่างของการสังเคราะห์แนวปฏิบัติโดยทั่วไปที่ Gardner ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า เริ่มต้นจากการสังเคราะห์ที่ดีที่สุดที่เคยทำไว้แล้ว ค้นให้เจอ ศึกษาและประเมินการสังเคราะห์นั้น ถ้ายังไม่เคยมีมาก่อนจึงหันไปฟังบุคคลที่รู้เรื่องนั้นดีที่สุดในขณะนั้นขอข้อมูลเบื้องต้นที่จำเป็น สำหรับการสังเคราะห์ จากข้อมูลที่ได้ต้องพิจารณาว่าข้อมูลใดที่เพียงพอแล้ว และขอข้อมูลสำคัญส่วนใดที่จำเป็นต้องหาเพิ่มเติม ขณะเดียวกันต้องตัดสินใจเลือกรูปแบบการนำเสนอบทสรุปการสังเคราะห์ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การนำเสนอและข้อมูลต่าง ๆ จากนั้นการสังเคราะห์จะเริ่มเข้าสู่กระบวนการที่จริงจังมากขึ้น ต้องค้นหาข้อมูลใหม่ ๆ สำรวจประเมินติดตาม หรือคัดแยกข้อมูลที่ได้มาเพิ่ม และปรับปรุงแก้ไขหากข้อมูลใหม่ไม่เข้ากับการสังเคราะห์เบื้องต้น หมั่นทบทวนและปรับแก้อยู่เสมอ ก่อนการสังเคราะห์ขั้นสุดท้ายจะสิ้นสุดต้องพัฒนาตัวอย่างการสังเคราะห์เพื่อนำไปทดสอบกับคนที่รู้ดีที่สุด ซึ่งควรเป็นผู้ที่รู้จักวิจารณ์ใน

เชิงสร้างสรรค์ ควรทำการทดสอบเช่นนี้มากกว่าหนึ่งครั้ง หากเวลาและทรัพยากรจะอำนวย นี่คือการบวนการสังเคราะห์ที่ Gardner นำเสนออย่างเป็นทางการและรูปธรรม และยังคงกล่าวถึงผู้สังเคราะห์ที่ต้องเห็นภาพรวมเหมือน 'ไฟฉาย และขณะเดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญกับรายละเอียดแบบ แสงเลเซอร์ และรู้จักใช้ทั้งสองรูปแบบให้เกิดประโยชน์

3. จิตสร้างสรรค์ (Creating Mind) คือ นักสร้าง หรือผู้คิดนอกกรอบ สังคมของเราได้มาถึงจุดที่เห็นคุณค่าของผู้ที่พยายามสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ รู้จักตรวจสอบสิ่งที่สร้างว่าเข้าท่าหรือไม่ ใฝ่ค้นหาแนวคิดและแนวปฏิบัติใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องเรียนรู้จากความผิดพลาด เป็นต้น สังคมยกย่องบุคคลผู้หายากเหล่านี้ที่สร้างนวัตกรรมซึ่งเปลี่ยนแปลงแนวคิดและแนวปฏิบัติของเพื่อนร่วมวิชาชีพ ซึ่งถูกเรียกว่า นักสร้างสรรค์ (Big C creator) ในยุคศตวรรษที่ 21 หรือยุคปัจจุบัน เป็นยุคที่กิจกรรมแทบทุกอย่างถูกทำโดยอัตโนมัติได้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่มีอยู่แต่ยังไม่เพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นที่ใด ทุกคนต่างถูกกดดันให้เอาชนะภูมิปัญญาแบบเก่าหรือวิถีปฏิบัติที่เป็นกิจวัตร ต้องปรับปรุงให้เหนือกว่าวิถีปฏิบัติและความมานะเดิมของตนหรือคู่แข่ง

4. จิตรู้เคารพ (Respectful Mind) คือ ผู้ที่มีจิตรู้เคารพสามารถเปิดใจต้อนรับบุคคลและกลุ่มที่หลากหลายอย่างพบพาน ทำความรู้จัก และชื่นชอบผู้คนจากแดนไกล บุคคลผู้มีความเป็นสากลนิยมอย่างแท้จริงจะเชื่อในคุณงามความดีของผู้อื่น มอบความไว้นับถือใจในเบื้องต้นพยายามเชื่อมสัมพันธ์ และไม่ด่วนตัดสินใคร แน่ใจว่าทำที่ให้เกิดประโยชน์ใช้ว่าจะเกิดขึ้นเองหรือเป็นไปโดยอัตโนมัติ บางคนอาจหมดความเคารพต่อกัน หรือหมดความเชื่อถือหรือเกิดความชิงชังก็เป็นไปได้ แต่คนที่มีจิตรู้เคารพจะเชื่อไว้ก่อนว่าความหลากหลายเป็นสิ่งที่ดี และโลกจะน่าอยู่ขึ้น หากเรารู้จักเคารพซึ่งกันและกัน สิ่งที่เป็นบ่อนทำลายการให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกัน คือ ความลำเอียงและการขาดขันติธรรม ผู้ที่มีใจลำเอียงจะมีความคิดที่เป็นอคติต่อคนหรือกลุ่ม และไม่ยอมรับว่าตนมีความคิดเช่นนั้น

5. จิตรู้จริยธรรม (Ethical Mind) คือ การรู้จักเคารพผู้อื่นเป็นสิ่งที่ต้องสั่งสมมาตั้งแต่เด็ก จุดยืนทางจริยธรรมนั้นไม่ได้ขัดแย้งกับแนวคิดเรื่องความเคารพที่ว่าเป็นจุดยืนที่ซับซ้อนสำหรับบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ มากกว่า ผู้ที่มีจิตรู้จริยธรรมสามารถนึกถึงตนเองในเชิงนามธรรม เช่น การสำรวจตนเอง ถามตนเองว่า ฉันอยากเป็นแบบใด ฉันอยากเป็นพลเมืองแบบไหน นอกจากสำรวจตนเองเช่นนี้แล้วผู้มีจิตรู้จริยธรรมยังนึกถึงตนเองในบริบทที่เป็นสากล เช่น โลกเราจะเป็นอย่างไร ถ้าเพื่อนร่วมอาชีพมีจุดยืนเดียวกับฉัน ถ้าพลเมืองทุกคนทำหน้าที่ของตนเองอย่างสมบูรณ์ มโนทัศน์เช่นนี้เป็นผลจากการรับรู้สิทธิและความรับผิดชอบในแต่ละหน้าที่ที่สำคัญคือผู้มีจริยธรรมต้องประพฤติให้สอดคล้องกับสิ่งที่ตนยึดมั่นแม้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวจะขัดแย้งกับผลประโยชน์ส่วนตัวก็ตาม

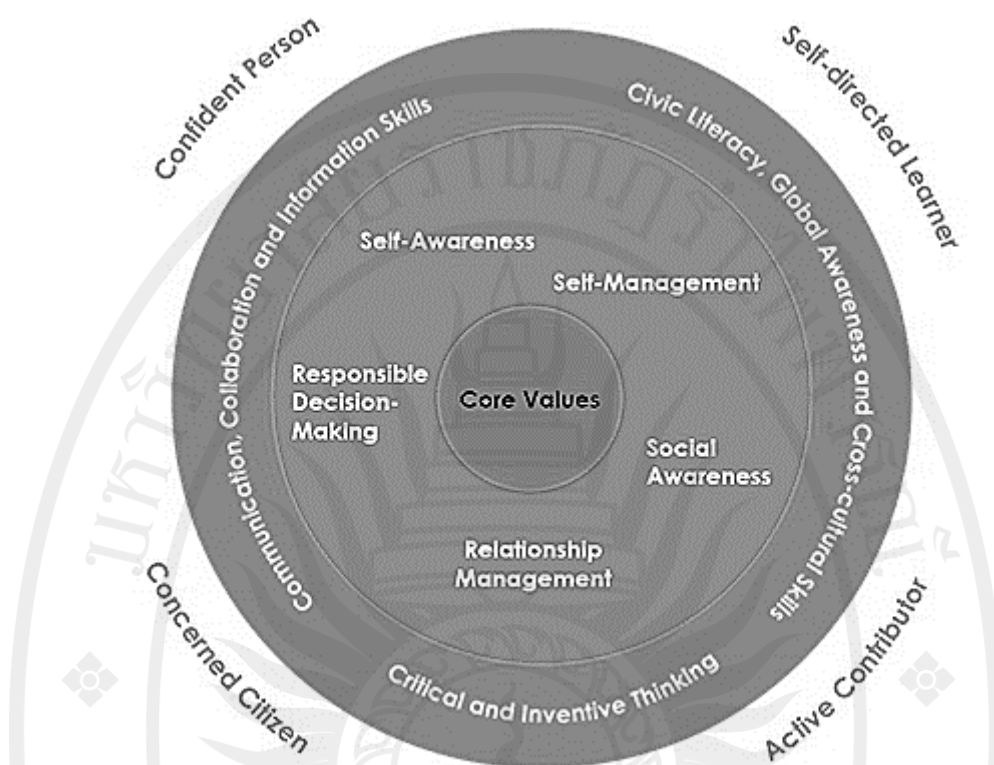
การบูรณาการจิตทั้ง 5 ลักษณะในบุคคลเดียว จะเกิดคุณสมบัติจิตห้าลักษณะแห่งอนาคต การเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมที่เห็นคุณค่าของจิตทั้งห้า โดยเฉพาะการมีแบบอย่างที่ดี เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ หรือผู้บังคับบัญชา ที่คอยแสดงความเชี่ยวชาญ การสังเคราะห์ ความสร้างสรรค์ ความเคารพ และจริยธรรม นอกจากบูรณาการจิตเหล่านี้แล้ว นักการศึกษาที่ดีไม่ว่าในโรงเรียนหรือ ที่ทำงานควรสนับสนุนความสามารถในการสังเคราะห์ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ พุ่มพัก ความเคารพผู้อื่น และสนับสนุนจุดยืนทางจริยธรรม

กรอบแนวคิดการศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 ของประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับการยอมรับด้านคุณภาพการศึกษาของประเทศ ทั้งระบบการศึกษา และคุณภาพของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการประเทศสิงคโปร์ (Ministry of Education Singapore, 2020 : 1) ได้ประกาศแนวทางการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ระบุถึง สมรรถนะและคุณภาพของผู้เรียนแห่งศตวรรษ พร้อมทั้งแนวทางหลักในการส่งเสริมการศึกษาได้เกิดสมรรถนะและคุณภาพของผู้เรียนแห่งศตวรรษ โดยนำเสนอเป็นแนวคิดหลัก 2 ประเด็น ดังนี้

1. กรอบแนวคิดใหม่สำหรับสมรรถนะและคุณภาพของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21

โลกยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคแห่งโอกาสสำหรับ ความได้เปรียบของนักเรียนที่จะใช้ประโยชน์จากโลกยุคโลกาภิวัตน์ จุดที่ได้เปรียบในยุคนี้ คือ นักเรียนของประเทศสิงคโปร์ต้องมีความสามารถ และมีชีวิตที่พร้อมในด้าน ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและความยืดหยุ่น (Cross-Cultural Understanding and Resilience) ดังแผนภาพที่ 3 แสดงให้เห็นถึงสมรรถนะและคุณภาพของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียดที่สำคัญ สรุปได้ดังภาพประกอบ 3 (Framework for 21st Century Competencies and Student Outcomes, 2020 : 2)

ภาพประกอบ 3 Framework for 21st Century Competencies and Student Outcomes

ที่มา : Ministry of Education Singapore (2020)

เป้าประสงค์ของผู้เรียนในประเทศ

1. บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Confident Person) นักเรียนมีความชัดเจนในตนเองที่จะรู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด พร้อมทั้งจะปรับตัวและยืดหยุ่นได้ นักเรียนเป็นบุคคลที่รู้และเข้าใจตนเอง สามารถตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด มีความคิดเป็นของตัวเอง คิดอย่างมีวิจารณญาณและสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้เรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learner) นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ โดยการถามเพื่อเรียนรู้ การสะท้อนการเรียนรู้ อดทน มุ่งมั่น และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. ผู้มีความสามารถในการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Active Contributor) นักเรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ร่วมสร้างนวัตกรรม ร่วมริเริ่มสร้างสรรค์ กำหนดความเสี่ยง และมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ

4. พลเมืองที่มีจิตสำนึก (Concerned Citizen) นักเรียนผู้ซึ่งเป็นพลเมืองของชาติสิงคโปร์ ที่มีลักษณะเด่นชัดด้าน พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งสังคมสิงคโปร์ และสังคมโลก รวมถึงทุกสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว ๆ ตัว

2. สมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนประเทศสิงคโปร์

2.1 แกนกลางวงแหวน (Core Value) แสดงถึง ความรู้และทักษะที่ต้องได้รับการสนับสนุนถึงค่านิยม (Knowledge and Skills Must Be Underpinned by Values) ค่านิยมที่ถูกระบุโดยคุณลักษณะของผู้เรียน ที่ได้รับได้พัฒนา ด้านความเชื่อ ทศนคติ และการประพฤติปฏิบัติดีดี แกนหลักในภาพประกอบที่ 3 ของกรอบแนวคิดสมรรถนะในศตวรรษที่ 21

2.2 วงกลาง แสดงถึง สมรรถนะทักษะด้านสังคมและวุฒิภาวะ (Social and Erosional Competencies Skills) ทักษะที่จำเป็นต่อเด็กในการรับรู้และจัดการอารมณ์, การพัฒนาความใส่ใจ และจิตสำนึกต่อผู้อื่น การตัดสินใจด้วยความรับผิดชอบ การสร้างสัมพันธ์อันดี และการควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 วงรอบนอก แสดงถึง ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคโลกาภิวัตน์ คือ ทักษะการรู้หนังสือ ทักษะการรับรู้โลกกว้าง ทักษะการข้ามวัฒนธรรม ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และสร้างสรรค์ ทักษะสารสนเทศ และทักษะการสื่อสาร

2.4 บูรณาการเข้าด้วยกัน สมรรถนะเหล่านี้จะช่วยให้คนรุ่นใหม่พร้อมก้าวไปสู่ยุคดิจิทัลใหม่ และยังช่วยธำรงรักษาหัวใจสำคัญสมรรถนะของประเทศสิงคโปร์

2.5 ทุก ๆ สมรรถนะ และคุณค่าต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ถูกสอนในโรงเรียนสิงคโปร์ทุกวันนี้ สิ่งที่โรงเรียนต่างยึดเป็นเป้าหมายสำคัญคือ การเข้มงวดและสร้างความสมดุลระหว่างการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านเนื้อหาความรู้ สมรรถนะที่จำเป็น และค่านิยมที่นักเรียนเหล่านี้จะใช้ชีวิตเติบโตสู่ออนาคตที่สดใสได้

2.6 กระทรวงศึกษาธิการประเทศสิงคโปร์ (MOE) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะผ่านหลักสูตรการศึกษา และกิจกรรมนอกหลักสูตร (Co - Curricular Activities: CCAs) ความคาดหวัง และผลสัมฤทธิ์บนพื้นฐานสมรรถนะต่าง ๆ ถูกกำหนดอย่างชัดเจนและจริงจังอย่างมากในปี ค.ศ. 2012-2014 ทั้งค่านิยม และสมรรถนะต่าง ๆ จึงได้รับการสอนอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดคุณลักษณะและบทเรียนการศึกษาเพื่อพลเมือง

2.7 ในช่วงเวลาเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการกำลังสร้างครูที่มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะตามกรอบแนวคิดการศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 ผ่านโครงการต่าง ๆ การฝึกอบรม และการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ กระทรวงศึกษาธิการ (MOE) กำลังจะพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินผลและสะท้อนผลแบบองค์รวม ขึ้นในปี ค.ศ. 2012 นักเรียนทั้งหมด

จะได้รับการพัฒนาแบบองค์รวมเป็นรวมบุคคล โดยมีการบันทึกความก้าวหน้าและการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนแต่ละคน (Ministry of Education, Singapore. 2020 อ้างถึงในวรลักษณ์ ชูกำเนิด. 2557 : 72)

สรุปได้ว่าสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนประเทศสิงคโปร์ คือ นักเรียนมีทักษะด้านสังคม ทักษะการรู้หนังสือ ทักษะการรับรู้โลกกว้าง ทักษะการข้ามวัฒนธรรม ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และสร้างสรรค์ ทักษะสารสนเทศ และทักษะการสื่อสาร พร้อมก้าวไปสู่ยุคดิจิทัลใหม่ซึ่งประเทศสิงคโปร์มีการดำเนินการยกระดับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดกรอบแนวคิดใหม่ของสมรรถนะของผู้เรียน การปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาครู การกำหนดแนวทางและเครื่องมือการวัดผลประเมินผล

กรอบแนวคิดเชิงมนทัศน์สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

กรอบแนวคิดในการจัดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ที่แสดงผลลัพธ์ของนักเรียนและปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้เพื่อรองรับศตวรรษที่ 21 (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์. 2556 : 34)

กรอบแนวคิดเชิงมนทัศน์สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นที่ยอมรับในการสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Model of 21st Century Outcomes and Support Systems) ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเนื่องด้วยเป็นกรอบแนวคิดที่เน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน (Student Outcomes) ทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จะช่วยผู้เรียนได้เตรียมความพร้อมในหลากหลายด้าน รวมทั้งระบบสนับสนุนการเรียนรู้ได้แก่ มาตรฐานและการประเมินต่อการเรียนในศตวรรษที่ 21

กรอบความคิดเชิงมนทัศน์สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นการบูรณาการของวิชาแกนแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยมีระบบสนับสนุนการศึกษาที่สอดคล้องกับผลลัพธ์เหล่านี้ ได้แก่ มาตรฐานและการประเมินของศตวรรษที่ 21 หลักสูตรและการสอนของศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทางวิชาชีพของศตวรรษที่ 21 และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของศตวรรษที่ 21

1. ความรู้ในวิชาหลักและเนื้อหาประเด็นที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 (Core Subjects and 21st Century Themes)

ความรู้ในวิชาหลักและเนื้อหาประเด็นที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 หมายถึง สาระหลักเหล่านี้ ได้แก่ ภาษา (ทั้งภาษาแม่ และภาษาอื่น) ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง การจัดการเรียนรู้สาระวิชาหลักมีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาต้องไม่มุ่งเน้นการเรียนรู้

เฉพาะวิชาหลัก แต่ต้องส่งเสริมความเข้าใจเนื้อหาวิชาการในระดับสูง โดยผสมผสานในรูปแบบสหวิทยาการ ของความรู้สำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 สอดแทรกในทุกวิชาหลัก โดยยึดหลักเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ และฝึกทักษะการเรียนรู้ ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ ซึ่งควรครอบคลุมเนื้อหาในสาขาใหม่ ๆ ที่มีความสำคัญต่อการทำงานของชุมชน

2. รายวิชาความรู้ในวิชาหลักและเนื้อหาประเด็นที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21

ความรู้ในวิชาหลักและเนื้อหาประเด็นที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วยสาระวิชาหลักทั้ง 8 กลุ่มสาระ คือ 1) ภาษาแม่ และภาษาสำคัญของโลก 2) ศิลปะ 3) คณิตศาสตร์ 4) การปกครองและหน้าที่พลเมือง 5) เศรษฐศาสตร์ 6) วิทยาศาสตร์ 7) ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ควรที่จะต้องสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลักดังนี้คือ ความรู้เรื่องโลก ความรู้ด้านานโลก ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการและความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี ความรู้ด้านสุขภาพ

สรุปได้ว่า กรอบแนวคิดเชิงมโนทัศน์สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 รวมทั้งระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ มาตรฐานและการประเมินต่อการเรียนในศตวรรษที่ 21 ความรู้ในวิชาหลักและเนื้อหาประเด็นที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานในรูปแบบ สหวิทยาการของความรู้สำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 สอดแทรกในทุกวิชาหลัก โดยยึดหลักเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ และฝึกทักษะการเรียนรู้ ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำความรู้ในวิชาหลักสำหรับศตวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วย สาระวิชาหลักทั้ง 8 กลุ่มสาระ คือ 1) ภาษาแม่ และภาษาสำคัญของโลก 2) ศิลปะ 3) คณิตศาสตร์ 4) การปกครองและหน้าที่พลเมือง 5) เศรษฐศาสตร์ 6) วิทยาศาสตร์ 7) ภูมิศาสตร์ และ 8) ประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกน

กรอบแนวคิดยุทธศาสตร์การศึกษาไทยเพื่อศตวรรษที่ 21 โดย วิจารย์ พานิช

วิจารย์ พานิช (2555 : 78) กล่าวว่า ระบบการศึกษาไทยที่ไม่เคยแยกขาดจากบริบทความเป็นไปของโลก จำต้องมีการปฏิรูปครั้งใหญ่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ใหม่ที่กำลังถาโถมเข้ามามีการปฏิรูปครั้งยิ่งใหญ่ควรได้รับการเปลี่ยนแปลงในด้าน คือ เนื้อวิชา (Subject Matter) ทักษะชีวิต (Life and professional Skill) ทักษะและความรักในการเรียนรู้ และทักษะด้านสารสนเทศ (ICT Skill) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เนื้อวิชา (Subject Matter) การศึกษาอาจมีการเปลี่ยนรูปโฉมไปมากมายจากในอดีต หากสิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนเลยก็คือ ความเข้มข้นของเนื้อหา เพราะถ้านักเรียนมีพื้นฐานความรู้ที่ดี จะไปศึกษาต่อในเรื่องใดก็ย่อมทำได้ง่าย แต่หากความรู้พื้นฐานไม่ดีแล้ว ถึงแม้จะมีเครื่องมือช่วยสอนที่ทันสมัยเพียงใด นักเรียนก็จะเต็มไปด้วยความเบื่อหน่ายท้อแท้ ไม่อาจซึมซับความรู้ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย อย่างไรก็ตาม วิธีการสอนเนื้อหาจะต้องมีความแตกต่างจากในอดีต ซึ่งเน้นให้ครูเป็นผู้สอนเท่านั้น หากทว่าในศตวรรษที่ 21 จะต้องเน้นไปที่ผู้เรียน โดยเฉพาะการให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ยิ่งถ้าเป็นผลงานที่ใช้ได้จริงก็ยิ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคมอีกด้วย

2. ทักษะชีวิต (Life and Professional Skill) ในศตวรรษที่ 20 โลกได้เดินหน้าเข้าสู่ยุคโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้น ทักษะความเป็นผู้เชี่ยวชาญจึงสำคัญมากกว่าทักษะชีวิต (Life Skills) แต่ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เดินทางเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มและความแปลกใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์ ดังนั้น การพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration Skills) จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการผสมผสานอัตลักษณ์และความสร้างสรรค์ของเราและผู้อื่นเข้าด้วยกัน ทักษะชีวิต (Life Skill) ไม่ใช่หมายความเพียงศิลปะการเข้าสังคมหรูหรา หรือการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ไม่ให้ใครเอาเปรียบ หากยังต้องเป็นศิลปะการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งบางครั้งต้องเล่นบทเป็นผู้นำ หากบางจังหวะก็ต้องรู้จักเป็นผู้ตามที่ดี แน่แน่นอนว่า ทุกคนอยากเป็นผู้นำในทุกเรื่อง อยากให้ผลประโยชน์สูงสุด แต่หากตัวเรามีพฤติกรรมแบบนี้ ก็ย่อมไม่มีใครอยากทำงานด้วย สุดท้ายโครงการยิ่งใหญ่ที่คิดฝันไว้ก็ย่อมต้องล่มสลายอย่างแน่นอน

3. ทักษะความรักในการเรียนรู้ การศึกษาในอดีต เน้นที่การท่องจำเป็นหลัก ซึ่งก็ไม่ใช่ความคิด เพราะในสมัยก่อนเครื่องมือบันทึกยังไม่ดีเหมือนในปัจจุบัน ยังไม่นับว่าเศรษฐกิจในยุคอุตสาหกรรมต้องการเพียงทำตามคำสั่งเท่านั้น จึงไม่จำเป็นต้องเน้นไปที่การแสวงหาความรู้ซึ่งนอกเหนือไปจากที่บอกไว้ แต่ในศตวรรษที่ 21 การผลิตผลงานทั้งในแวดวงธุรกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ล้วนแต่ต้องการความคิดริเริ่ม ดังนั้น การท่องจำและทำตามกันไปจึงไม่สอดคล้องอีกต่อไป ความรักที่จะเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จะหาความรู้ไม่ว่าจะเป็นการสอบถามผู้รู้ การค้นหาจากโลก ICT หรือการระดมสมองจากกลุ่มคนที่หลากหลาย จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจะได้เชื่อมโยงและต่อยอดความรู้ที่มาจากหลายหลายสาขาให้กลายเป็นผลงานใหม่ที่มีคุณค่าสูงยิ่งเป็นที่ต้องการของทุกคน

4. ทักษะด้านสารสนเทศ (ICT Skill) โลกนี้กำลังเข้าสู่ยุคสมัยของ ICT อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่เฉพาะแต่ Google หากยังมี Facebook และ Twitter และเครื่องมืออื่น ๆ อีกมากมายที่ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของผู้คน ไปจนกระทั่งถึงการเมืองการปกครอง โดยมีตัวอย่างที่ชัดเจนคือ เหตุการณ์ในโลกตะวันออกกลางที่เกิดการพลิกฟ้าคว่ำแผ่นดินในรอบหลายปีที่ผ่านมา

เด็กรุ่นใหม่ล้วนแต่มีทักษะด้าน ICT ติดตัวกันมาทุกคน หากทว่า การนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้กลับเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ยังต้องมีการฝึกฝนพัฒนาอีกมากทีเดียว เพราะเครื่องมือยิ่งทันสมัยมีประสิทธิภาพ หากไม่รู้จักรู้ใช้อย่างถูกวิธีก็ย่อมเป็นอันตรายได้มหาศาลไม่สิ้นสุดสาระของเพื่อนมากไป ยิ่งกว่านั้นยังต้องรู้จักที่จะเป็น เพื่อน กับบุคคลที่น่าสนใจที่มีสาระความรู้ให้เก็บเกี่ยว ซึ่งในชีวิตจริงเราอาจไม่เคยรู้จัก หรือมีต้นทุนในการทำความรู้จักสูงเกินไป ถึงที่สุดแล้วทักษะด้าน ICT จึงต้องเชื่อมโยงกับทักษะชีวิต ทักษะวิชา และทักษะการค้นหาข้อมูล เพราะหากเราไม่มีทักษะชีวิตที่ดีพอจะควบคุมสมาธิและจิตใจของเราได้ การมีเครื่องมือ ICT ที่ดีก็ย่อมเป็นโทษมากกว่าคุณ วิจารย์ พานิช ยังได้กล่าว เพิ่มเติมจากทักษะทั้ง 4 ด้านข้างต้นว่าเป็นสิ่ง ที่ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับคนไทยทุกคน ดังนั้น พ่อแม่จึงไม่ควรนั่งนอนใจ หรือรอให้แต่ภาครัฐปฏิรูป การศึกษาเท่านั้น ผู้ปกครองก็ต้องมีความตื่นตัวและหาวิธีให้ลูกได้รับทักษะทั้ง 4 อย่างดีที่สุด และ ยังต้องเข้าใจถึงปรัชญาในเชิงลึกด้วย หากพ่อแม่และผู้ปกครองมีความเข้าใจถึงบริบทโลกที่ เปลี่ยนไป ก็จะเป็นผู้ริเริ่มในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสุดท้ายย่อมจะกดดันให้ภาครัฐต้องปรับปรุง ระบบการศึกษาตามมา แต่หากผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังวางเฉยปล่อยให้ลูกเร่งเรียนแต่ความรู้แบบ สำเร็จรูปจากระบบโรงเรียนแล้วนำเวลาที่เหลือไปให้ลูกเรียนกวดวิชา เล่นเปียโน ดิกอล์ฟ ยูโด และ เต้นรำ ลูกหลานก็จะมีแต่ทักษะเฉพาะทางเต็มไปหมด หากไม่มีทักษะชีวิตและทักษะการหาความรู้ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการก้าวเข้าสู่ตำแหน่งบริหารหรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป

สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 จึงอาจไม่จำเป็นต้องแก้ไขในระบบ ราชการเท่านั้น หากยังสามารถสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครอง ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมได้อีก ด้วย โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนแรงงานทักษะสูงรอบด้านกำลังกลายเป็นแนวโน้มสำคัญของ โลก ดังนั้น องค์กรทั้งหลายที่มีความจำเป็นต้องใช้คนเก่งทักษะสูงรอบด้าน ก็ย่อมมีแรงจูงใจ แรงกล้าที่จะมีส่วนร่วมในเรื่องนี้อยู่แล้ว เพียงแต่ยังไม่มีเจ้าภาพและองค์กรที่เป็นหลักใน การประสานงาน

องค์ประกอบของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

วิจารย์ พานิช (2555 : 19) ได้สรุปทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา และการสื่อสารและการร่วมมือ
2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ได้แก่ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อ และความรู้ด้านเทคโนโลยี
3. ทักษะชีวิตและอาชีพ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัว

ของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบ เชื่อถือได้ (Accountability) และภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)

อีกทั้ง วิจารณ์ พานิช ยังได้ระบุอีกว่า นอกจากการสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีและทักษะด้านชีวิตและการทำงาน มีการรวมกลุ่มทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ไว้ให้ครอบคลุมทักษะทุกอย่างที่ผู้เรียนควรพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนแต่ละคน เป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนควรได้รับการฝึกฝนและพัฒนาควบคู่กันไป เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์และพฤติกรรม ให้ผู้เรียนมีความคิดที่สร้างสรรค์ คิดทำหาย สามารถแก้ปัญหาเป็น ปรับตัวเข้ากับสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ได้ มีความรู้ความสามารถและพฤติกรรมเชิงบวกให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการเรียนรู้ จึงทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ 3R 8C ซึ่งโรงเรียนทางเลือกสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปสอดแทรกการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ แบบบูรณาการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. 3R ทักษะด้านความรู้ (Hard Skills) ได้แก่

- 1.1 Reading คือ การอ่านออก
- 1.2 (W) Riting คือ การเขียนได้
- 1.3 (A) Rithmetics คือ การคำนวณเป็น

2. 8C คือ ทักษะทางอารมณ์ (Soft Skills) ได้แก่

2.1 Critical Thinking & Problem solving คือ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา

2.2 Creativity & innovation คือ ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม

2.3 Cross - cultural understanding คือ ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์

2.4 Leadership Collaboration & teamwork คือ ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ

2.5 Communications & media literacy คือ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ

2.6 Computing & ICT literacy คือ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2.7 Career & learning skills คือ ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้

2.8 Compassion คือ ทักษะเป็นคนดี มีเมตตา กรุณา คุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะทำเพื่อสังคม

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์ (2556 : 133 - 136) ได้สรุปทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) ในการดำรงชีวิตและในการทำงานนั้นไม่เพียงต้องการ คนที่มีความรู้ ความสามารถในการเนื้อหาความรู้ หรือทักษะการ คิดเท่านั้น หากแต่ยังต้องการผู้ที่สามารถทำงานในบริบทที่มีความซับซ้อนมากขึ้นอีกด้วย ทักษะที่จำเป็น ได้แก่

1.1 ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Flexibility and Adaptability)

1.2 ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง (Initiative and Self Direction)

1.3 ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross – Cultural Skills)

1.4 การเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิดชอบ (Productivity and Accountability)

1.5 ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility)

2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information Media and Technology Skills) ซึ่งในศตวรรษที่ 21 นี้ นับได้ว่ามีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาก ดังนั้น ผู้เรียนจึงควรมีทักษะดังต่อไปนี้ คือ

2.1 การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy)

2.2 การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

2.3 การรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT Information Communications & Technology Literacy)

3. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ได้แก่

3.1 ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ซึ่งครอบคลุมไปถึงการคิดแบบสร้างสรรค์ การทำงานอย่างสร้างสรรค์ร่วมกับผู้อื่น และการนำความคิดนั้นไปใช้อย่างสร้างสรรค์

3.2 การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) หมายความว่า การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดเชิงระบบ การคิดตัดสินใจ และการคิดแก้ปัญหา

3.3 การสื่อสารและการร่วมมือ (Communication and Collaboration) ซึ่งเน้นการสื่อสารโดยใช้สื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพชัดเจน และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ (2556 : 11-28) ได้สรุปทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า วรรณกรรมด้านการศึกษาร่วมสมัยชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า ทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองและการทำงานในศตวรรษที่ 21 นั้นค่อนข้างแตกต่างจากศตวรรษที่ 20 บางทักษะแม้จะมีลักษณะถาวร (Perennial Skills) กล่าวคือมีความสำคัญมาในทุกยุคทุกสมัย ไม่ใช่เฉพาะในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะ 4C คือ การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical

Thinking) การสื่อสาร (Communication) และการทำงานเป็นทีม (Collaboration) แต่ทักษะเหล่านี้มีลักษณะเปลี่ยนไปในโลกยุคดิจิทัล รวมถึงทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นสิ่งที่ต้องมียิ่งมากกว่าน่าจะมียิ่งขึ้นทักษะถือเป็นทักษะชุดใหม่ที่จำเป็นในบริบทของศตวรรษใหม่ เช่น ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ฯลฯ ปัจจัยหลักที่นำพาความท้าทายและข้อเรียกร้องใหม่ ๆ สำหรับนักเรียนคือ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies ICTs) ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และวัฒนธรรมอย่างรอบด้านซึ่งสามารถสรุปว่าเหตุผลได้ 3 ประการ ว่าเหตุใดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษใหม่ นั่นคือ รูปแบบและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป การพึ่งพาอาศัยในระดับโลกที่เพิ่มมากขึ้น และภูมิทัศน์ในการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป

สุพรรณา เพ็ชรรักษา และสมเกียรติ กอบัวแก้ว (2558 : 20) ได้สรุปทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนไว้ว่า ทักษะของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 มี 3 ทักษะ คือ

1. ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ (Life and Career Skills) เด็กในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ ริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีทักษะทางสังคมและก้าวข้ามวัฒนธรรม มีความรับผิดชอบ และสามารถผลิตสร้างสรรค์งานได้ ตลอดจนมีความเป็นผู้นำและรับผิดชอบต่อสังคม

2. ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) ประกอบด้วย การอ่านออกเขียนได้ด้านข้อมูลข่าวสาร สื่อ และ ICT (Information, Communications and Technology)

3. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation) ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่

3.1 นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (Creativity and Innovation) ประกอบด้วย การคิดอย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และการนำนวัตกรรมไปใช้

3.2 การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ประกอบด้วย การมีเหตุผล การคิดอย่างเป็นระบบการตัดสินใจ และการแก้ปัญหา

3.3 การสื่อสารและการร่วมมือกัน (Communication and Collaborative) ประกอบด้วย การสื่อสารที่ชัดเจน และการร่วมมือกับผู้อื่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558 : 32) มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาจะต้องพัฒนากำลังคนให้มีขีดความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันบนเวทีโลกจึงได้มีแผนการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ (พ.ศ. 2558 - 2564) มีแผนการผลิต และพัฒนากำลังคน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของชาติ (พ.ศ. 2557) ที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาคนอย่าง

ยั่งยืนและจากแนวโน้มการปฏิรูปการศึกษาในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับ ทักษะ (Skill) หรือความชำนาญในการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหาตามตำรา (Content) ซึ่งองค์การยูเนสโกได้แนะนำว่าผู้เรียนควรมีทักษะที่ครอบคลุม 3 กลุ่ม ได้แก่ ทักษะพื้นฐานคือ ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ทักษะเพื่อทำงาน คือ ทักษะพื้นฐานในการทำงานของทุกอาชีพ ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร และทักษะเฉพาะอาชีพ คือ ทักษะเบื้องต้นของอาชีพที่สนใจ

เมทริ กรุ๊ป (Metiri Group. 2003 : 12) ได้สรุปทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

1. ความรู้พื้นฐานในยุคดิจิทัล คือ ความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้พื้นฐานเชิงทักษะการและข้อมูลความรู้พื้นฐานทางวัฒนธรรมและจิตสำนึกต่อโลก
2. การคิดเชิงประคิษฐ์ คือ ความสามารถในการปรับตัว การจัดการความซับซ้อนและความสามารถในการชี้นำตนเอง ความอยากรู้ ความสร้างสรรค์ และความกล้าเสี่ยง การคิดระดับสูงและการใช้เหตุผลที่ดี
3. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การทำงานเป็นทีม ความร่วมมือและทักษะด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบต่อตนเองต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อพลเมือง การสื่อสารแบบโต้ตอบ
4. การเพิ่มผลิตผลระดับสูง คือ การจัดลำดับความสำคัญ การวางแผน และการจัดการเพื่อมุ่งผลลัพธ์ การใช้เครื่องมือจริงอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพและเหมาะสม

เมย์วิน (Maytwin. Online. 2018) ระบุว่า องค์การ World Economic Forum (WEF) ทำการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งแนวโน้มของเทคโนโลยีในองค์กรใหญ่ ๆ ทั่วโลก ผลการศึกษาได้สรุปทักษะ ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (21st-Century Skill) ออกมาเป็น 16 ทักษะ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่

1. กลุ่มทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับบริบทที่แตกต่างกัน (Foundational Literacies) ซึ่งแปลง่าย ๆ ก็คือ อยู่ที่ไหนแล้วต้องทำอะไรบ้าง นั่นเอง เพราะเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ ๆ ได้ก่อให้เกิดบริบทการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งทักษะเหล่านี้ได้แก่ การใช้ภาษา (Literacy) การคำนวณ (Numeracy) การใช้เทคโนโลยี (ICT Literacy) การใช้วิทยาศาสตร์กับสิ่งรอบตัว (Scientific Literacy) การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม (Cultural and Civic Literacy) หรือแม้กระทั่ง การจัดการด้านการเงิน (Financial Literacy) ที่รวมไปถึง วิธีการเป็นผู้ประกอบการ หรือ entrepreneurship ก็นับเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตเช่นกัน

2. กลุ่มทักษะที่ต้องนำมาใช้ในการจัดการกับปัญหา หรือความท้าทายที่ต้องเจอในชีวิต (Competencies) ซึ่งความท้าทายเหล่านั้นจะมีความซับซ้อนขึ้นกว่าเมื่อเทียบกับความท้าทายในโลกเก่า โดยกลุ่มทักษะนี้จะเป็นทักษะสำคัญที่ใช้ร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหาให้ถูกจุด (Critical Thinking) สร้างวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creativity) รวมทั้งสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น (Communication and Collaboration) เพื่อแก้ปัญหานั้นให้ได้ กลุ่มทักษะนี้มักถูกเรียกย่อ ๆ ว่า '4C' จัดได้ว่าเป็นทักษะหลักที่ทำให้มนุษย์เราเหนือกว่าคอมพิวเตอร์ หรือหุ่นยนต์ ก็คือ เป็นสิ่งที่คอมพิวเตอร์ยังทำไม่ได้ในเร็ว ๆ นี้ นั่นเอง

3. กลุ่มทักษะที่ใช้ในการจัดการตัวเองกับสภาพสังคม ที่เปลี่ยนแปลง ไปอย่างรวดเร็ว (Character Qualities) เช่น ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) การริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) ความพยายามในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Persistence/Grit) ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อม (Adaptability) ความเป็นผู้นำ (Leadership) และ ความตระหนักถึงสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Awareness) ด้วยเหตุว่าความรวดเร็วของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เด็กยุคใหม่ต้องก้าวตามให้ทัน ทักษะเหล่านี้จึงมีความสำคัญมากขึ้น เพื่อที่จะได้ไม่เป็นคนที่ตามหลังคนอื่นอยู่เสมอ และเป็นคนที่มีความคุณภาพ (Character Qualities) นั้นเอง

โดย 6 ทักษะในกลุ่มที่ 1 นั้นคือ ทักษะเฉพาะทางขั้นพื้นฐาน (Literacies) ในบริบทต่าง ๆ ที่เจอได้ทั่วไปในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ส่วนอีก 10 ทักษะในกลุ่มที่ 2 และ 3 นั้นเป็นกลุ่มทักษะที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเข้าสังคมและอารมณ์ (Social & Emotional Learning) โดยตรง และนับเป็นกลุ่มทักษะที่กำลังเป็นที่ต้องการมากขึ้นตามผลการวิจัยตลาดแรงงานของ WEF ที่ได้พูดถึงไปข้างต้น

เมื่อเด็กคนหนึ่งมีทักษะครบทั้ง 16 อย่างที่ทำงานสอดคล้องกัน จะสามารถใช้ชีวิตอยู่รอดบนโลกในศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าสภาพแวดล้อมหรือสังคมจะเปลี่ยนไปรวดเร็วแค่ไหน และไม่ว่าจะเจอความท้าทายในชีวิตมากน้อยเพียงใดก็ตาม ทักษะเหล่านี้จะทำให้เด็กคนหนึ่งสามารถเรียนรู้ตลอดเวลาได้ ซึ่ง WEF เรียกว่า Lifelong Learning หรือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ไม่ได้จบแค่ตอนเราเป็นนักเรียนในห้องเรียน

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 3R 8C ของวิจารณ์พานิช (2555 : 19) มาเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับ ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ด้าน ดังนี้ คือ 1) ทักษะด้านความรู้ (3R) คือ ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) การคำนวณเป็น (Arithmetic) 2) ทักษะทางอารมณ์ (8C) ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking & Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity & Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross - cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Leadership

Collaboration & teamwork) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications & Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing & ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career & Learning Skills) ทักษะเป็นคนดี มีเมตตา กรุณา คุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ ทำเพื่อสังคม (Compassion) โดยจำแนกเป็น 11 ด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การอ่านออก (Reading) หมายถึง ผู้เรียนสามารถอ่าน ตีความ จับประเด็น วิเคราะห์ ถ่ายทอดหรือส่งต่อสิ่งที่เข้าใจ รวมถึงนำไปใช้ได้ นอกจากนี้ยังเข้าถึงจุดประสงค์หรืออารมณ์ที่สื่อออกมาของสิ่งที่อ่าน

2. การเขียนได้ (Writing) หมายถึง ผู้เรียนสามารถเขียน ได้ถูกต้อง สื่อความ ได้เหมาะสม ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการสื่อสาร สามารถย่อความ ถอดความ ได้ รวมถึงสามารถใช้เครื่องมือ/เทคโนโลยีสำหรับการเขียน

3. การคำนวณเป็น (Arithmetics) หมายถึง รู้จักการคิดคำนวณ รวมถึงใช้เครื่องมือการคำนวณได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำวิธีการคิด คำนวณมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking & Problem Solving) หมายถึง ผู้เรียนเกิดการสังเกตและเกิดความสงสัย รู้จักการตั้งคำถาม ไปจนถึง การหาคำตอบหรือแก้ปัญหาโดยการคิดวิเคราะห์ การคิดวิเคราะห์จะเกิดไม่ได้เลยหากไม่เกิดความสงสัย การตั้งคำถามเป็นสิ่งสำคัญในปัจจุบัน เพราะหากไม่มีคำถาม ก็จะไม่คิด ทำให้ไม่เกิดสิ่งใหม่ เพราะมองสิ่งรอบตัวอย่างราบเรียบ

5. ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity & Innovation) หมายถึง ผู้เรียน มองเขอะ ดูเขอะ เรียนรู้ เพื่อสร้างความคิดต่าง คิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนที่จะคิดสร้างสรรค์ได้ จะต้องมีความกล้าหาญ กล้าคิด กล้าทำนอกกรอบ กล้าออกจากความคุ้นเคยเพื่อสร้าง/คิดสิ่งใหม่ได้

6. ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross - cultural Understanding) หมายถึง ผู้เรียนรู้จักการทำตัวให้กลมกลืนกับคนที่มาจากต่างวัฒนธรรม เรียนรู้ ยอมรับ และเข้าใจในความต่างต่างนั้น ๆ

7. ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Leadership Collaboration & Teamwork) หมายถึง ผู้เรียนเข้าใจ ยอมรับความแตกต่าง เคารพความคิดและให้เกียรติ ซึ่งกันและกัน มีภาวะการณเป็นผู้นำ มั่นใจ มีเหตุผล มีกฎกติกาของหมู่คณะ มีการถ่ายทอดความรู้

8. ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications & Media Literacy) หมายถึง ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาที่เป็นภาษาสากลในการสื่อสารได้ และใช้ช่องทาง/เครื่องมือสื่อสารต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมทั้งในรูปแบบเก่าและใหม่

9. ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing & ICT Literacy) หมายถึง ผู้เรียนสามารถใช้งานคอมพิวเตอร์ได้ ทั้งโปรแกรมพื้นฐาน และโปรแกรมเฉพาะทางสำหรับการทำงาน รวมถึงสามารถดูแลรักษาเครื่องมือพื้นฐานได้ ในขณะเดียวกันมีการพัฒนา เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทั้งในด้านโปรแกรมและอุปกรณ์ และที่สำคัญจะต้องใช้คอมพิวเตอร์อย่างรู้เท่าทันด้วย

10. ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career & Learning skills) หมายถึง การนำความรู้มาใช้ให้เป็นให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน เพราะปัญหาที่พบ คือ เรียนจบมามีความรู้ แต่ไม่รู้จักการนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ในขณะเดียวกันจะต้องรู้รอบเพื่อให้เห็นภาพรวมของการทำงาน และรู้จัก เชี่ยวชาญในหน้าที่ของตัวเองเพื่อที่สามารถต่อยอดหรือพัฒนางาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ต้องพัฒนาตัวเองและเรียนรู้อยู่เสมอ รับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงาน ยืดหยุ่นและพร้อมที่จะปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ได้

11. ทักษะเป็นคนดี มีเมตตา กรุณา คุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะทำเพื่อสังคม (Compassion) หมายถึง ผู้เรียนมีความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรมมีระเบียบวินัยไม่ยึดติด มีความสามารถในการเรียนรู้อยู่เสมอ สามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา มีเป้าหมายหรือหลักการเป็นที่ตั้ง มีการคิดการตัดสินใจโดยมีวิจารณญาณ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

แอนนา และ วิ ดาร์ลีน (Anna and V Darleen, 2012 : 8) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ต้องใช้การสอนในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนที่จะเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 เราจะต้องสอนให้พวกเขาแตกต่างจากที่เราเป็นในอดีต รูปแบบการถ่ายทอดที่ล้ำสมัยซึ่งครูส่งความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงให้กับนักเรียนผ่านการบรรยายและตำรายังคงเป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในหลาย ๆ โลก แต่มันไม่ใช่วิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการสอนทักษะศตวรรษที่ 21 นักเรียนไม่ได้พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เพราะพวกเขาไม่ได้รับการสอนอย่างชัดเจนและเพราะพวกเขาประเมินได้ยากกว่าการเก็บรักษาไว้ในข้อเท็จจริง ผู้เขียนสรุปแก่นทฤษฎีจากศาสตร์แห่งการเรียนรู้ที่บอกว่านักเรียนเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างไรและวิธีการสอนสามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้อย่างไร

คัลแคน (Kalkan, 2016 : 1619) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โครงสร้างระบบราชการและความมั่นใจในองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นชุมชนวิชาชีพ โครงสร้างระบบราชการและความมั่นใจใน

องค์กรของโรงเรียนประถมศึกษา 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โครงสร้างระบบราชการของโรงเรียนประถมศึกษา ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและความมั่นใจในองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษา โครงสร้างระบบราชการกับความมั่นใจในองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาโครงสร้างระบบราชการและความมั่นใจในองค์กรที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา เมืองเอกราห์ ระหว่างปี ค.ศ. 2013 - 2014 จำนวน 805 คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) แบบวัดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 45 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .97 2) แบบวัดโครงสร้างระบบราชการของโรงเรียน จำนวน 12 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .88 3) แบบวัดความมั่นใจในองค์กรของโรงเรียน จำนวน 22 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอย พหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนอยู่ในระดับสูง 2) โครงสร้างระบบราชการของโรงเรียนอยู่ในระดับสูง 3) ความมั่นใจในองค์กรของโรงเรียนอยู่ในระดับสูง 4) ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับโครงสร้างระบบราชการ มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและโครงสร้างระบบราชการของโรงเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 6) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและความมั่นใจในองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 7) โครงสร้างระบบราชการและความมั่นใจในองค์กรส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีสมการพยากรณ์ ดังนี้ $\hat{Y} = .95 + .15x_1 + .39x_2$ และ $\hat{Z}_y = .22Z_{x_1} + .48Z_{x_2}$

เหงียน ถิ ทู ฮ่า และสิรินาท จงกกลกลาง (Nguyen Thi Thu Ha and Sirinat Jongkonklang. 2018 : 16-21) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดกาบั่ง ประเทศเวียดนาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำแนกตาม เพศ และแผนการเรียน และ 3) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดกาบั่ง ประเทศเวียดนาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 370 คน เครื่องมือวิจัยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท 1 ตอน คือ แบบวัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดกาบั่ง ประเทศเวียดนาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที

และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดกาบบัง ประเทศเวียดนาม อยู่ในระดับมาก 2) นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีทักษะการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน 3) นักเรียนที่เรียนแผน การเรียนต่างกัน มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) แนวทางในการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ฝึกความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ไขปัญหา รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

โอสเลิม และ ฮัมซา (Ozlem and Hamza. 2017 : 92) ได้ศึกษาการตรวจสอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา: การศึกษาแบบผสมผสาน ซึ่งทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นชุดของความสามารถที่นักเรียนต้องพัฒนาเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานและชีวิตในศตวรรษที่ 21 จุดประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าคือการศึกษาทักษะศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา การศึกษาได้ออกแบบเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ข้อมูลเชิงปริมาณของการวิจัยที่เก็บรวบรวมจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 222 คน และผู้มีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพประกอบด้วยนักเรียน 20 คนที่ได้รับการคัดเลือกอย่างมีเป้าหมายจากนักเรียนเหล่านี้ผลเชิงปริมาณพบว่าทักษะระดับศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนอยู่ในระดับสูง การพัฒนาสูงกว่านักเรียนชาย โดยทั่วไปในชั้นเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับทักษะศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นั้นดีกว่านักเรียนในชั้นเรียนอื่น ๆ ควบคู่ไปกับผลลัพธ์เชิงปริมาณกลุ่มที่กล่าวไว้ว่าสภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีผลกระทบน้อยที่สุดต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 คือระดับ 8 ในการสัมภาษณ์

งานวิจัยในประเทศ

จุลลี ศรียะ โคตร (2557 : 5, 65-66, 88-91) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บรรยากาศองค์การของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น 2) ศึกษาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น และ 4) บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 31 คน และครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 522 คน รวมทั้งหมด 553 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบวัดบรรยากาศองค์การของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 41 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 และ ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 34 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) บรรยากาศองค์การของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลขอนแก่นอยู่ในระดับมาก 2) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลขอนแก่น อยู่ในระดับมาก 3) บรรยากาศองค์การทุกด้านมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับชุมชนเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) บรรยากาศองค์การส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีสมการพยากรณ์ ดังนี้ $\hat{Y} = 1.977 + 0.295X_3 + 0.327X_2 - 0.138X_1$ และ $\hat{Z} = 0.521Zx_1 + 0.415Zx_2 - 0.131Zx_1$

ณัชชา ตระการจันทร์ (2558 : 1728 - 1729, 1735 - 1736) ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยราชธานี ปีการศึกษา 2558 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ จำนวน 238 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประกอบที่ 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี อยู่ในระดับมาก

กรองกาญจน์ นาแพร์ (2560 : 4, 54 - 58, 78 - 80) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐจังหวัดสมุทรสาคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน 2) ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน และ 3) การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน และสร้างสมการพยากรณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 322 คน เครื่องมือวิจัยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบวัดการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 23 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 และตอนที่ 2 เป็นแบบวัดประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และ 3) การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่งผลต่อประสิทธิผลของ

โรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีสมการพยากรณ์ ดังนี้ $\hat{Y} = .38 + .36 X_5 + .20 X_4 + .18 X_1 + .17 X_3$ และ $Z_y = 39 Z_{x5} + .22 Z_{x4} + .20 Z_{x1} + .19 Z_{x3}$

พิชากรณ์ เฟ่งพิศ (2561 : 5, 73 - 82, 133 - 135) ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน โดยวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสามารถทางทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อความสามารถทางทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นิสิตปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ปีการศึกษา 2561 จำนวน 388 คน เครื่องมือวิจัยมีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบตรวจสอบรายการข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 8 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีค่าความเชื่อมั่นของแต่ละหัวข้อตั้งแต่ 0.83 - 0.95 ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีค่าความเชื่อมั่นของแต่ละหัวข้อตั้งแต่ 0.86 - 0.94 ตอนที่ 4 คำถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการปรับปรุงพัฒนาทักษะของนิสิตระดับปริญญาตรีให้สอดคล้องกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความสามารถทางทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก 2) ความสามารถทางทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล ไม่แตกต่างกัน 3) ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านผู้สอนและปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกและส่งผลต่อความสามารถทางทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมการพยากรณ์ คือ $\hat{Y} = .984 + .518(X_1) + .126(X_2) + .088(X_3)$ และ $Z_y = .544 Z_{(x1)} + .160 Z_{(x2)} + .119 Z_{(x4)}$

อ้อมใจ พลกายา และอัจฉราพรรณ วงษ์น้อย (2561 : 71 - 76) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในงานและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีจกริรัช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความพึงพอใจในงานของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีจกริรัช 2) ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีจกริรัช และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีจกริรัช กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ บัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีจกริรัช ปีการศึกษา 2558 รุ่นที่ 16 จำนวน 139 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบวัดความพึงพอใจในงานของบัณฑิต จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.82 ตอนที่ 2 ดังนี้ เป็นแบบวัดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีจกรินทร์ จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.88 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจในงานของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีจกรินทร์ อยู่ในระดับมาก 2) ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีจกรินทร์ อยู่ในระดับมาก และ 3) ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีจกรินทร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มครูและนักการศึกษา มีความสำคัญทั้งเชิงนโยบายระดับประเทศจนกระทั่งถึงระดับปฏิบัติมีผลดีต่อครูผู้สอนและผลดีต่อผู้เรียน ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินการที่ช่วยให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จก่อให้เกิดความเป็นมืออาชีพขึ้นภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยอาศัยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งผลการศึกษารูปได้ว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอยู่ในระดับสูง ส่วนทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่ผู้เรียนใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว รุนแรง และกว้างขวางเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ได้แก่ ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 3R 8C ซึ่งผลการศึกษารูปได้ว่าทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับสูง สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์และการส่งผลของตัวแปรนั้นสรุปได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมั่นใจในองค์กรชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบรรยากาศองค์กร ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านครู และปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุนมีความสัมพันธ์ทางบวกและส่งผลต่อความสามารถทางทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยจึงทำวิจัย เรื่อง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้สารสนเทศในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูผู้สอน และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนสถานศึกษาอื่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาและหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้